

ცისკა

1868

ი ა ნ ე ა რ ი.

წელიწადი მეთორმეტე.

წოდება თხზულებათა:

1, შოძღვრება — გაბრიელ ეპისკოპოს
ღრება (ლექსი) ეანო ბარათო ეისა —
ი ა ნ ე ბ ტ ო ნ ი ს შ ე ი ლ ი ს ა, — 4, უსახ
ნინო, (ლექსი) ა. წიკრეთლისა, გამოხალმ
თ. პეტრე შიქელაძისა. 5, გიორგი
(ისტორიული სტატია) ლეონიდ ბარათ
ისა. 6, გამოცანის შწერალს. გამოცანა. (ლექ
რ ე ლ ი ს ა; — მგზული აღე-ლორია (ლექსი) ი
ს ა 7, სიმართლის ნამტერევი კეჭმარტება და 8,
ღება გაზეთის აუგუზის, გამოცემებე.

ტ ფ ი ლ ი

კ ე რ ე ს ე

152

ც ი ს კ ა რ ი.

ქ ა რ თ უ ლ ი

სალიტერატურო ჟურნალი.

გამოცემის ივ. კერესელიძისაგან.

ი ა ნ ე ა რ ი.

წელიწადი მეთორმეტე.

2026

1948

თუ შეიყვარო სმენად, — მიითვალე, და უკეთუ მიუპყ-
რა უური შენი, — ბრძენ იქმნე. წგ. ისო ზირ. თავი
6 მუხ. 34.)

ტ ფ ი ლ ი ს ს.

კერესელიძის ტიპოგრაფიაში.

1 8 6 8.

1868

1868

1868

1868

1868

1868

допоземно поземство 1868 г. 1 января.

1868

1868

1868

1868

მოკლე მოძღვრება.

თქმული ჩუგხ-სა წელსა ქუთაისის მთავარ ანგელოზის ეკლესიასა შინა, გაბრიელ ეპისკოპოსისა-მიერ.

მოგილოცავ, ძმანო მართლ-მადიდებელნო ქრისტიანნო, ახალსა ამას წელსა და ესთხოვე ღმერთსა, რომ თქუენ ყოველთა ბედნიერად და მშვიდობით გაატაროთ იგი.

გარნა რა არის ბედნიერება? სიღვან მოუვა კაცს და სიღვან მიეცემა იგი? ღირს, რომ ამჟედ ესთქვათ ორი-ოდე სიტყვა, მეტადრე ღღეს, როდესაც ყოველი კაცი ბედნიერებას მოულოცავს მოყვასსა თვისსა და ბედნიერებაზედ ფიქრობს.-

ჩუენ, ძმანო ჩემნო, თითქმის ერთობ ყოველთა შეცდომილი ზრი გვაქუს ამ საგანზედ: თუ ეინმე კარგად სცხოვრებს ამ ქვეყანაზე, წარმატებაში არის და კეთილ ღლეობაში, ვიტყვი — მას ბედი აქუსო, ის ბედნიერი არისო; და თუ ეინმემ ცუდათ წაიყანა თაჲისი საქმე, იმაზედ ვიტყვი: რაღაცა ბედი არა აქესო; უბედური კაცი არისო. აქიდგან

ნათლად სჩანს, რომ ვინც ესრე იტყვის, იმას ჰგონია, ვითომც ბედი და უბედურება დადის ქრტიანაზე თვალ-ახეული, და ვისაც უფერად პირველად შეხვდება, იგი გაცეთდება და თუ მეორე შეხვდა, წახდება. არა! ძმაო ჩემო! თუ კარგად დაუყვირდები ქრტიანის ცხოვრებასა, შეიტყობ, რომ ბედნიერება და უბედურება დამოკიდებულია თუთ კაცზედ და მისს ყოფაქცევაზედ. ვინც ამ ქვეყანაზე არის მჩნე, მცადონე, კვიანი, შრომას-მოყვარე, ის, უმეჯეს ნაწილად, არას გაკეთებული და ბედნიერი; წინააღმდეგ ამისა, კაცი მცადონარე, უგუნური, უზრუნველი, თავის ქონების უზრუნველად დამფანტველი, თუ განდ დიდ ბედნიერებასა შინა იყოს შობილი, ბოლოს, უთუოდ წახდება და გაუბედურდება. როგორათაც კერძო პირის, ვერეთვე მთელის ქრტიანის ანუ მთელი საზოგადოების ბედნიერება სწორეთ, ნამდვილად და უეჭველად არის დაფუძნებული დაუცხრომელსა სწავლასა და დაუცხრომელსა მუშაობასა ზედა. ამას დაგვიმტკიცებს ჩუქნ გამოცდილება, ამას დაგვიმტკიცებს ჩუქნ მაგალითი იმ ქვეყნებთა, რომელნიც ჩუქნზედ არიან დაწინაებულნი განათლებასა და კეთილ დღეობასა შინა. აბა ჰკითხე იმ კაცს, რომელიც ყოფილა იმ განათლებულს ქრტიანებში, ანუ წაგნებასაგან ამოუყოთხაეს მათი ცხოვრება და მდგომარეობა, ისინი დაგარწმუნებენ მენ, რომ ყოველი მათი წარმატება და ბედნიერება წარმომდინარეობს მათისა გასაოცარისა მხნეობისა და დაუძინებელის მრომისაგან. იმ განათლებულს ქვეყნებში ანუ ზეთ აქვთ თქული: დროება არის სიმღად-

რე, და ენც დროებას მცონარეობით ატარებს, იგი ჰყარ-
განს ბედსა და სიმდადრესა, მართალია მომხდარა, რომ ზო-
გერთი კერძო პირი გაკეთებულა და გამდიდრებულა არა
მისითა მეცადინეობითა, არამედ ერთთა რომლითამე უბრა-
ლო შემთხვევითა; გარნა მთელი ხალხი და ქვეყანა რომ
განათლდეს და გაბედნიერდეს თეინერ შრომასა, მხნეობისა
და მოთმინებისა, ეს არ მომხდარა.

გარნა ჩუტნ ახლა საყდარში ედგევართ, წირვის მომ-
სმენელნი და ღუთის მლოცუტპლნი, აქ თითქმის უადგილო
იყო ლაპარაკი ანუ უბნობა სოფლიურს ბედნიერებასა ზედა,
გარნა წარგიტაცა სოფლის ჩუტულებამ ჩუტნ, აქ უნდ უბ-
ნობდეთ სულიერსა წარმატებასა და ბედნიერებასა ზედა.
გარნა საყრველი ვი არის, რომ ესეც თითქმის იმაზედ არის
დამოკიდებული, რაზედაც ხორციელი ბედნიერება. რა არის
სულიერი წარმატება და ბედნიერება? ის, როდესაც კაცი
სულით თვისით გამართლდება ღუთის წინაშე და ეღიარება
უხრწნელსა ღვირგენსა საუკუნოასა ცხოვრებისასა. გარნა
ვინ გამართლდება ღუთის წინაშე? ის, ვინც არის მხნე, ბეჯო-
თა, შრომის მოყვარე, მომთმენელი სულიერთა მოღვაწეობა-
თა შინა. სულიერი წარმატება და ბედნიერება სწორეთ იმ
კაცს უნდა მიეწეროთ, რამელმან თეიი ხასიათი დაიმუშავა,
როგორათაც ბეჯითი მიწის მუშეკა გასწმედს და გააკეთებს
თვისსა ყანასა. წინააღმდეგ ამისა, რომელიც კაცი ესეოდენ
არის დაუდევენელი და მცონარე, რომელ არ გამოიცუტულა
ცუდი მასი ხასიათი, არამედ თაეი თვისი დანება და მიანდო

იმ უგუნურთა და მხესურთა მიღრგვილებათა, რომელიც
ბუნებიდგან აქვს ზოგერთა ბიჩთა, იგი სულიერათ არის
უბედური და წახდენილი.

ახლა, შეხედე ძმაო და იხილე, რომელ ხორციელსაცა
და სულიერსაცა წარმატებასა და ბედნიერებასა აქვსთ ერ-
თი და იგივე საფუძველი; შეურყეველი მხნეობა, დაუძნე-
ბელი შრომა, სულიერი და ხორციელი; მეიძინე ესენი, თუ
გსურს ბედნიერება.

ღმერთო-მაცხოვარო ჩუქნო, განატყიე ჩუქნ გულში ეს
მხნეობა, განაღვიძე ჩუქნ პირის მრომის მოყვარეობა, გყავ
სულიერათაც და ხორციელთაც წარმატებულნი და გაბედ-
ნიერებულნი ამან.

ყ ვ ე ღ რ ე ბ ა .

როს გამოვდივარ განსართველად შენაღვლიანი,
ყველგან შენ მხედები. შენ გიყურებ გაოცებულნი:
მაგონდებიან, მეგობარო, ის ტყბილნი ღღენი,
ოდეს ჩვენს შუა იყო ძმობა და სიყვარული.
ოჰ, რა ძნელია, როს კაცი კაცს დაიმეგობრებს
და შემდეგ მცირეს მიზეზითა კვლავ დაიშორებს,
რატომ არ მესმის შენგან მეტად ის უცხო ხმები,
გახსოვს, მწვანეწიფელ რომ ესხდებოდით ამხანაგები
და შენ ჩვენ შუა მღვლელებით ამბობდი ამას:
„ახლა კი დროა, ყმაწვილებო, მოვიდეთ ჭკეასა?
„გვეყო ამდენი ზარმაცობა და ცუდლუტობა,
„აღდის იქითა ჩამოვაგდოთ ჩვენ შუა ძმობა
„და მოვიშოროთ სამშობლოსწინ მოვალეობა;
„ჩვენ ერთმანერთსა მივცეთ მხარი კეთილ საქმეში
„და საქართველოს წარმატება ვინერგოთ გულში.
„წინ წაუდგეთ, ძმანო, ჩვენც გაენათლოდეთ, ჩვენც ხა-
ლხად ვიქცეთ,
რომ განათლებით ევროპიელთ არ ჩამოუარჩეთ...“
ამ ზრის კაცი განდგომილხარ განზედ ყურებით

დავითმან. ეისი ძე იყო ბახუს?

იოანე. ბახუს იყო ძე იუპიტერისა და სემელიასი; გარნა იუნონაჲ დიდად მემურონე იყო სემელიასი და მზაკარობის სახით შედგათუნა იგი და ასწავა, რათამცა ეთხოვნა მას მეუღლისა თვისისათჳს იუპიტერისა, რათა აჩუპნოს მან მუხის მპყრობელობის სახეჲ, თუ ეითარ იგი იქნებოდა მების სახედ სახილველი; და მან უსმინა ეედრი მისი და ცხადუყო მოქმედებაჲ თვისი, რომლის აღესა ძლით და გამოკრთომასა გამოვლვისა აღსპობილ იქმნა მოკუდავი ესე სემელია; ჩხელი ბახუს ვანარინა მსწრათლად იუპიტერმან წარწყმედისგან.

დავითმან. ეითარ ღმერთად რაცდენ ბახუს?

იოანე. ღმერთად ბრალისა; ეინაჲდვან მან ასწავა დარგვა ენახისა და გაკეთება ღვინისა. მას წარმოადგენენ ეტლსაზედან მჯდომარედ, რომელსა შინა უბია ერთი ლომი და მეორე ეფებვი; თავსა ზედან ადგას ეაზის გეორგენი და კელთა უპყრის კვერთხი ეაზისა, რქითა მებეველი. მსახურსა მისს სილენს წარმოადგენენ მთერალსა, მჯდომარეს და მიმავალსა კარაულითა, რომელსა წინა უძღვიან მროკველად ჭაენნი, ეაკხანნი გაწეწილითა თმებითა, რომელნიცა ვარიან ესენიცა მთერალნი.

დავითმან. ეისი ძე იყო მერკური?

იოანე. ძე იუპიტერისა და მისა, ასულისა ატლასოვისა,

დავითმან. რაჲ იყო თანამდებობაჲ მისი?

იოანე. იგი იყო ეჯიბი ანუ მაუწყებელი იუპიტერისა და სხვათა ღმერთებთა, რომელთა ნებას და ბრძანებას აუწყებდა იგი მოკუდაეთა; და ვგრეთვე წარიყუანდა სულთა სასუფეველსა შინა პლუტონისასა. ხოლო უკანასნელთა ხორცთაგან განსრულთა ირიცხებოდა მჭევრმეთქულობის და მსაწელათ ღმერთადაცა.

დავითმან. ვითა წარმოადგენდენ მას?

იოანე. სახესა შინა ყმაწვილ კაცობისა, მკვირცხლობისა, ფერხთა ზედა ფრთების მკონებელად და ფრთისავე ქუდითა; ხელთა შინა მპყრობელად ღეროლდულისა კვერთხისა, რომელსა ზედა მებევეული იყო ორი უკუტს გველი.

დავითმან. ვინ იყო ვესტა?

იოანე. ასული არტუნაჲსა და რაისა, დაჲ დიდისა იუპიტერისა, ღმერთა ცეცხლის, უბიწოების და ქალწულების მოყუარებისა.

დავითმან. ვითარ წარმოადგენდენ მას?

იოანე. გრძელითა უკუტს სამოსლით მოსილსა და პირბადითა ჩამოფარებულითა, ხელსა შინა მყრობელსა ცეცხლისასა.

დავითმან. ვითარ იწოდებოდაინ მემწირველნი მისნი?

იოანე. ეესტალკებად, რომელთა საქმე მსახურებისა მათისა იყო, რათა ცეცხლი სამსხტსრპლოსა ზედა ლუთისასა არაოდეს დამრეტილ იყო, და თვითცა მარადის დაცუათ უბიწოებაჲ თვისი.

დავითმან. ვითარ რაცხდენ ძველად ციბელიას?

იოანე. შას რაცხდენ ღმერთად ქუტყუანისად: იგი წარმოიღვინებოდა ეტლსა ზედა მჯდომარედ, რომელსა შინა ებნენ ორნი უკუტს ლომნი, ოდესმე ერთი ლომი და მეორე ვაბრი ერთის ხელით დაყრდნობილ არს ქუტყუანისა სფერასა ზედა, ხოლო მეორით უპყრიეს რქაჲ ყანწის სახედ, ნაყოფიერებით საესე, ანუ უხვებით საესე, და თავსა ზედა აღვას საქალაქო გვირგვინი გოდოლგებრი.

დავითმან. ვითარ მე იაზონისაც?

იოანე. იაზონ იყო ძე ჰეზონისა და ალკიმედისა: ხოლო მამა იაზონისა გარდაგდებულ იყო ტახტისა თვისისა პელიასისსმიერ არა ღვიძლისა ძმისაგან თვისისა, და ესე პელის ეძიებდა წარწყმედას იაზონისას, გარნა ჰაბუკა ესე გმირი

აღიზარდა საიდუმლოდ ბრძენის სირონისაგან, ეოდეს თი მო-
იწივა სრულს ჰსაქსა სტშინი, მაშინ მკეკრიბნა მას ღროდსა
ჩინებულნი უკუტ გმირნი და წარვიდა ერთბამად კოლხი-
დასა შინა, მოენისათუა ოქროს მატყლოანის კრაეი-
სა. ლაშქრობასა ამას ეწოდების ლაშქრობა არღონა-
ეტა.

მისრული კალხიდასა შინა, ხელმწიფე მუნებური მიი-
ღებს მას და აღუთქვამსა მიცემად მისა ოქროს მატყლო-
ვანის კრაეი, უკეთუ აღასრულებს იგი სამსა უკუტ მის-
და შევეთილოს საქმესა, ეაე იგი: 1) რათა იგი შეგებას გუ-
თენსა შინა ორთა ცეცხლისა მფშტვეელთა ხაჩებთათანა
და მოხნას ერთად რაოდენისამე დღისა მიწაჲ, და დასთე-
სოს მას შინა ურჩხულისა უკუტ კბილები; 2) რომელ ამა
ორჩხულის დათესილთა კბილებთაგან აღმოცენდებიან მხედ-
რობანი; იდა ამათ თანა აძსთ, რათა აღწყევტოს სრულე-
ბით; ხოლო 3) რათა მოკლას მან ცეცხლ მფშტვეელი
სამინელი ურჩხული, რომელიცა ჰსცვიდა ოქროს მატყლო-
ვანს ცხოვარსა.

იზონც ეთახმა ამ პარობასა ზედან და ეძიებდა ღონეს რა-
დსამე, თუ ეითარის სახით აღასრულოს აღუქმა ესე. მაშინ
ამ გარემოებით გარემოცული იზონ, იხილა რა ასულმან
მეფისამან მედეიამ, რომელიც ტყუტ ქმნილ იყო მტუსნიერ-
ებისა გამო ამა იზონისა. ესე ქალი უკუტ იყო ფრიად მსა-
ხურელი და მიუწოდა გმირსა მას თვისთან უ იღუმაღლ-
და-
რქუტ მას: მწყაღვის მე ქაბუჯობაჲ მენი, და მე გიჩხნა შე

ხელთაგან მათ, და მოსკო მას ტანსაზედა წასასმეოი, წა-
შალი საკვირველი, ქუა და დასაძინებელიც წაშალი შეზა-
რებული და რქუა: წაშალი წაშალი ესე ტანსა ზედა და მივიდ
ხართა მათთანა და მოხან და დასთსე კბილნი იგი და რა
რამე გვენების, ოდესა აღდგნენ მხედრობანი: მსტყორცენ
ქუა ესე, რომ ღნიცა ურთი ერთს აღზოცენ, და ოდეს
მიხვიდე ურჩხულთან, მაეცესე დასაძინებელი წაშალი, რომელიც
ველარას გაენებს დაესრეთ სრულ ჰკე აღნათქუამი შენი-
აზონ მადლობელი წაეიდა და წარილო წაშალინი ამა მნქა-
ნისა წაშალი იგი, ქალისაგან მიცემულნი. წარისო ტანსაზედა,
და მივიდა კართა მათ ცეცხლისა აღთა მურქუტველთად, მან
შეაბნა გუთანსა შინა, მოხნა აღგილი იგი დანიმნული, ხო-
ლო ხართა-მათ ვერა რამე ანეს, და მერე დათესნა კბილნი
იგი ურჩხელისანი, მკისე აღაღდგნენ მხედარი შექურცილნი,
და მოისწრაფდიან იაზონისადმი, ყოველის გყარის საჭურ-
ველებითა, ესე იგი შუბით, ხრმლით, ისრებით და სხუთა
იარაღებითა. ოდეს დაუახლოედენ იაზონს, მაშინ მსტყორცა
მან ქუა იგი მიცემული შეთვისა სასულისაგან და მყისე
დაიწყეს მხედრობათა მათ ურთიერთისა ხოცაჲ და აღისპნე-
ნმცა სრულიად. აუკანასკნელ განმაროჲ იაზონ ურჩხელისა-
დმი და ოდეს მიუახლოედნა ურჩხელისა იმას დასაძ-
ინებელი იგი წაშალი, და მთანთქმისაჲ წამსა დაეცა ურ-
ჩხული ესე მქუდარი მიწასა ზედა, და მერეთ აღალო
ჯილდოდ ღაწლისა თვისისა ოქროს მატყლორსანი ცხოვარი
იგი და მივიდა თვისთა თანა მხიარული და მიულოცეს ყოვე-

ლთა, და მერეთ მოვიდა თვისისისა საყვარელისა მეფისა ას-
ულისა მედვიასადმი და სიყვარულით შეიტყვეს ურთიერთ,
და მასეი ღამესა შინა დაუტყვეს კოლხიდა, და ორნივე საყ-
ვარელნი ლაშქრითურთ თვისით განემართნენ იაზონისა
ქვეყანისადმი: იაზონმან შეირთო მედვია, რომელმანც უომე-
ნა ორნი ძენი, და შემდგომად რაოდენისამე დროესა მოიძ-
ულა იაზონმან მეუღლე თვისი, და სუროდა სხუასა ზედა
ქორწინებაჲ; მაშინ მედვიამ წარუგზავნა, სასძლოსა მისსა ძე-
ირუასნი უკუტს შესამოსელნი; მან სიხარულითა მიიღო იგი,
და ოდეს შთაიცუა ტანისამოსი იგი, მყისევე აღეგზნო იგი
ცეცხლითა, იწვებოდა და ესრეთ საბრალო სრულიად დამწეარ
იქმნა: რა ამა საქმისათვის იხილა მედვიამ განრისხებული ქმა-
რი თვისი, მყისევე მანცა განრისხებულიმან დახოცნა ორნი-
ვე ძენი თვისნი. მხილველი მისი იაზონ მკაცადინებოდა შურის
გებასა მედიასსა, გარნა მედვია გაფრინდა ეტლითა ორითა
ურჩხულითა შებმულითა და განერა ხელთაგან მისთა.

დავითმან. მითხარ მე ისტორია ჭეჭეიასიცა?

იოანე. ჭეჭეი იყო ძეა ათინის მეფისა ჰელის და ჰესფ-
რიასი, და ესე იყო აღზრდილ ტრეცენიასა შინა დროსა
ქარისადმი პაპისა თვისისა, რომელისაცა დედაჲ თეზვისა იყო ასუ-
ლი ტრეცენიისა მეფისა. ესა ორსულობისასა ჰელემ უბძანა
დაშობა ჰეერისა შამისადმი თვისისა მიწეზითა ამით, უკეთუ
იგი შობს ეაჟსა. რათა აღზარდოს პაპამან თვისმან და იყო
იგი მუნ დრომდე, ვიდრემდის შემძლებელ იქმნეს აღებად
დიდისა უკუტს ქვსა მის, რომელსაცა კუტსმე ჰელემ დაფლა

უკუტ თვისი ხმალი და ჩექმები; შემდგომად რა მოიწია ქამი ყრმისა შობისა ჰვერამან შუა თეზვი, და ოდეს აღზარდა ყრმა ესე და მოვიდა სრულსა ჰასაქსა შინა, მამინ გმირმან ამან მოყენებულმან დედისაგან თვისისა დედსადმი მის ქვსა, ასწივა ქუთასა მას და აღიღო იგი, და აღმოიღო ხმალი მამისა თვისისა და ხმალნი, შეიბა ხმალი იგი და შთაიკო ხმალნი იგი, და ესრეთ წარემართა შემდგომად ათინასა შინა?

მგზაერობასა ამას შინა, მოსრნა მრავალნი მკომრენი, რომელნიცა ხედებოდინ მოგზაურთა და მრავალთა ზოცდიან და ჰსტანჯევენან. და ოდეს იხილა ჰედვიმ ძეგ თვისი, იცნა თვისისა ხმლისა გაშო.

თეზვიმ აღასრულნა მრავალნი სხუა და სხუა უკუტ სახელოვანნი და ჩინებულნი საქმენი, გარნა სხუათა ყოველთა საქმეთა ზედა ესე უფორე უდიდებულეს იყო რომელ, მოკლა მან საკვირველი ესე ცხოველი სახელით მინოტავრად წოდებულ, ხოლო ცხოველი ესე იყო შემწყვედულ კრიტიის ლაბირინტსა შინა, რომელიც იზრდებოდა მუნ შესრულთა კაცისა ხორცითა. ოდეს შევიდა მას შინა თეზია ენება მხეცსა მას მებმაკა ამისი, რომელმანცა ბრძო მას რაოდენსამე ხანს და უკანახუნელ მოკლა საკვირველი ესე ცხოველი.

და ოდეს განემართა თეზვი საბრძოლად ამ მხეცისა, აღუთქვა მამასა თვსსა ესრეთ, რომელ უკეთუ იგი ბედნიერად აღასრულებს შრომასა თვსსა, და უკმოიქცევის, მამინ ნიშნად იგი განშლის თეთრსა უკუტ ბავრავსა ზომალდსა

მას, შინა და ესე იყო ნიშანი მძლეველობის, და უცხო
 ვერ სრულ ყოფს ღვაწლსა თვისსა და მოკვდებო, მაშინ აღ-
 მართა მხვსაგს ბაერაყსა. გარნა შემეგომდ ძლევა შემოსვის,
 ოდეს უკუნიქცა ხომალდით, დაეიწყდა მას ნიშანი მიცე-
 მული მამისადმი თვისისა, და ნაცულად თეთრის ბაერაყს,
 აღმართეს შავი ბაერაყი, მაშინ მხილველმან უბედურან ჰე-
 ლემან მგონებელმან წარწყმედის ძისა თვისისამან, სიყვარუ-
 ლის გამო წარმეტყუელმან სასიკვდილსამან, გარდაიდლო თავი
 თვისი ზღუასა მას შინა და მოიმთო იგი. მიხეზითა მით იწო-
 ღებოს ზღუა ესე ღღესაც ჰელესიის ზღუად.

დაუქანასკნელ თებე იქმნა მეფედ კათინისა შემდგომად
 მამისა თვისისა, რომელიც მეფობდა ბედნიერად, და მოიყუა-
 ნაცა ბედნიერებასა ქუტსვე ყოველნი ქვემეგრლომნი თვისნი:
 ხოლო შემდგომად სიკვდილისა მის, სახსოვრად აღუშენეს
 მას მშენებნი უკუტ საურთხვეელნი. დაეწინადა მან ლე-
 ვტორი სიონს დაეწინადა სიონს დაეწინადა სიონს დაეწინადა სიონს
 დაეწინადა მან სიონს დაეწინადა სიონს დაეწინადა სიონს დაეწინადა სიონს
 დაეწინადა მან სიონს დაეწინადა სიონს დაეწინადა სიონს დაეწინადა სიონს

იოანე. ლექტორ იყო ძე პარიამის და ღვეუბას მეფისა
 ტროიანელთასა, ოდეს ბაერამოადგა ქალაქსა ამას ტროადს,
 მეფე აღამეწინონ სრულიად სხვათ მეფეებთა ბერძენთათა.
 ესე ლექტორ იყო ზარის დამცემი ბერძენთა უმხედრობისა,
 რომლისა განწყობა სვერა რომელმან უმეგრისმან თავ

ილა, და მის მიერ მოიცილნენ ათასნი ჩინებულნი გმირებნი. და მერეთ ებრძოლა ჩინბული გმირი უკუტს პატროკლე და, ესეცა მოიკლა ლექტორისგან, რომელსაც მერეთ უწოდებდენ მერმენნი, ოდესმე სასტიკსა და ძლიერსა მფრინველსა და ოდესმე მყუდროსა 'ყუსა; გარნა უკანასკნელ დალატიო მოკლა იგი ახილესმან ბრძოლასა შინა, რომელსა მიშველს ილლიის მიპარვით დასცა უკუტს შუბი და მით განგმირულ ჰყო საკვირველი ესე გმირი ლექტორ.

დავითმან. იყენნ სხუანიცა ღმერთნი გარდა ამათსა

იოანე. რომ აღერიცხოთ, თითქმის დიდს სიმრაველს შეა-
აღგენს მრავალ ღმერთობა და ყოველს ქუტსყანასა ზედა
თვითეულს სახელსმწიფოს, თვითეულ სამეფოს, და თვით-
ეულთა სამთავროთა, თითქმის ოროლნი, სამ-სამნი და უმე-
ტესნი ყუანდეს ღმერთებად და ესეიდენ მათ, რომელთა სა-
ხელი თვითეულად თქმად შეუძლებელ არს და უერცელესად
იჩილე ძველთა ბერძენთა და ინდოელთა წერილთა შინა
მეტოლოლიისათა. მაშინ დავითმან აქო იოანე, და უთხრა:
ახლა კი ვირწმუნებ შენს ქადაგებას თუ ჩემი მოძღვარი
დასტურს მომცემს.

იოანე. რომელს მოძღუარს ბრძანებთ, ეკეთიმეს თუ სხ-
ეცა გყავთ ვინზე?

დავითმან. არსენი თბილელი?

იოანე. უი ჩემ თავს, რამდენი მოძღვარი გყოლიათ.

დავითმან. მე რადგან ბევრის ცოდვის მოქმედი ვარ, სამი მო-
ღვარი მყავს. ერთი, მღვდელი; მეორე, არიქმანდრიტი.

მესამე ეპისკოპოსი, რომ ეს სამნი ძლიე მოერევიან ჩემ კოდ-
ვას რომ ზილონ; და მეოთხე შენ იქნები, როდესაც მთავარ
ლიაკენად იყურთხები, და დანამთენს კოდვას შენ აგვიდებ.
მაშინ ზურაბამ მოახსენა: ბატონო დივანბეგი, მართლა კარ-
გი სახელარი უშავეთ თქუპნს ბარგს, თუარ ესე, ევრა ვინ
ატარებს.

დავითმა. თუ ჯერ გახედნილია მართლად შეიძლება.

ზურაბმამ. გაუხედნილი რად იქნება რეკტორის ხელში
გაზდილი, და ახლა ფიცხელაურს ბერთან მყოფი. ეგონებ
ზურგიც ჰქონდეს წამხდარი.

ზურაბმან. მაგისტოის ეჭვი არ უნდა მაშინ იოანემ: უი
შე უკეთურო, რას ანბობ ზურაბ? და ამა ხუმრობით მიი-
წიენენ კელის ციხეს; მდივანბეგი მივიდა გარსევანთან, გა-
რდახდა და ესენიც ჩამოხდენ ერთის გლეხისას.

რა გარსევანმან მდივანბეგი იხილა, უთაეზა, ერჰმანერ-
თა მოიკითხეს, და სადილობის დროც იყო, გარსევანმან
უთხრა მდივანბეგს, სადილი მივიღათ, და მერე განემა-
რთოთ კლაქისაკენ. რა სადილი მოიღეს, დავითმან იოანე
ლიაკენი მოიკითხა, და უთხრა ეშქალაშს: თუ ინებებთ,
ქუბთა ხეის მონასტრის დიაკუანი თან მომყუა და მოუ-
წოდოთ მას სადილად.

გარსევანმან. მოკადაგი! მაშინ გარსევანმა უბძანა თვისა
მსახურსა და მოუწოდეს იოანეს ზურაბითურთ.

იოანე მოსრული გარსევანთან ეტყვის: მშვილობა თქუპნდ
პასლინიკ-მოურაჩუე შქალაშო.

გარსევანთან. სულისადა შენისათანა ალავერდელ-ბოდ-
ბელ-ნეკრესელო?

იოანე. გმადლობ მაგ ტიტულიების ბოძებისთვის.

გარსევან. თქუენ გმტყუნით ეს ტიტულები, რადგან ყო-
ველით დედათ ეკლესიებთა შინა, ვითარცა ვნებავთქადაგებთ.

იოანე. ცუდი ხომ არა მათქუამსრა?

გარსევანთან. მეტი რალა უნდა ჰსთქო, მდედრნი აღარ
გაუშეი და მამრნი გაულანძლტსლნი.

იოანე. ვითარ აღმოაჩინეთ?

გარ. კანეინობით.

იოანე. მაგით არ დაეისჯები, მე ჯერ, რუსული ენა არ
ვიცი და სიტყუა რომ გამრუდდეს თქმაში, რადგან სხტა-
ნიც კანეინობით ეძახდენ მას.

გარ. კანეინა, კანის ცოლს ნიშნავს, და კნეინა თაუა-
დის ცოლს.

იოანე. ჰამ ცუდად არ მიწოდებია სახელი?

გარ. როგორ ცუდად არ გიწოდებია? ძმის მკვლელის
ცოლად აღმოაჩინეთ, და მე ძმა არა მყოლია.

იოანე. ყოველნი ქრისტიანენი, ერთმანერთის ძმანი ვართ.
და კენს რამდენი ძმა ჰყუანდა?

გარსევანთან. ერთი, რომელსა ეწოდა ვაბელ.

იოანე. კანემა ერთი ძმა მის ჰქონდა და... მა-
მამინ განრისხდა გარსევან და ენება გალაზხვა ამა დიაკუანის.
გარნა ჯიმშერის შეილმან არ უტყუა გასალაზხვად და უთ-
ხრა: გარსევან უნდა, დამიმტკიცო თუ ვითარის სახით და-

ხოცეს ესე ოდენნი ძმანი ჩემნი.

იოანე. მოთმინება იხმარეთ, მოგახსენებ.

გარსევანმან. თქვი?

იოანე. შენს პასლენიკობაში არ მოაქეც იმ სახედ, რა-
გვარადაც მეფეთაგან იყო ინსტრუქციებით წარელენილი,
და მეტადრე ამა მეფის დროს?

გარსევან. შენ რაიცი თუ რა ინსტრუქციები მქონდა
რწმუნებული და ან ვინ შეგატყობინებდა.

იოანე. მე იქ ვიყავ ოდესცა მეფემ სრულიად ქართველთ
თავადნი შეკრიბნა, და წარგიკითხათ თვისნი აზრები, რო-
მელიც თვით თავითაც მოიწონეს, და დამტკიცეს. მერე
თუცნ სამნივე ძელი ცხოველზედ დაგაფიცესთ და ისე იმ
წერილით გაგისტუმრეს.

გარსევანმან. ვინ შეგიძვებდა შენ იმ შეკრებულებაში.

იოანე. მერწმუნე თუ გსურთ სულ ზეპირ გეტყვი,
რადცა წერილი მოგცეს.

გარსევანმან. თქვი?

იოანე. მეფემან თავისი მამის დადებული, ტრაკტატიც
დაამტკიცა, რომელიც ესე ყოველთა უწყიან, და ესრეთვე
თვთც შესძინა რაოდენიმე პუნქტნი.

გარსევანმან. მითხარ, რომელი?

იოანე. პირველი, ესე შემკვიდრითი შემკვიდრე სახლისა-
გან სამეფოსა, არ მოიშალოს. და იყოს მეფე, და მორ-
ჩილ ვითარცა სხვათა ხელმწიფეთა ქვეშევრდომ ყო-
ფილან.

მეორე. მეფის ძენი იცეზბდენ ისევ მამულთა თვ'თა.

მესამე. თეადო აზნაურთ, ვაჭართა და სამღვდელთათა ეს გუარო პატრიის ცემა აქუზდეს, როგორც მათს ქტსყანას-შინა არს.

მეოთხე. სამართალი და სჯული იყოს ისევე ქართველთა.

მეხუთე. რადგან სპარსეთის ხელმწიფე მიუღებს ერევანს და განჯას, ნაცელად ამისა მიეცეს ოცდა ოთხი ათასი სული გლეხი.

მეექვსე. ათს წელიწადს, სახელმწიფო ხარჯი არ ეთხოვებოდეს მეფის და თეადო ყმას, რადგან ყენენბის დროსაც აძლევდენ ხარჯს იმ სახედ.

მეშვიდე. ექვსი ათასი ჯარის კაცი ყოველთეის იყოსი მეფესთან, რომ მტერნი მოიგერონ საქართველოსნი, ეინემ მეფეც გააწყობდეს საკუთარსა ჯარსა თვისსა.

მერვე. მადანნი ამუშაონ და მით ისარგებლონ და იქონდამ ათის თავი ეძლიოს მეფეს. ესე იყო პირველი სათხოვარნი, ხოლო სხვანი, რა სხუათა წერილმან საქმეთა შეეხებოდა, იგი იყო მოსვენებულ. იხილვე აწ — მცოდნია თუ არა. აჰა მდივანბეგიც იქ იყო, და ამანვე გარდათარგმნა, მაშინ მდივანბეგმან: დია ჰეშმარიტია, ხოლო გარსევან დუმნა.

რამ მცირედ შეეკტნენ სადილს და საკმაოდ ისმიეს ღვინო, გარსევანმან უთხრა დიაკუნას: შენ რომ ელჩობას მიწუნებ, ვის გაგზავნიდენ ჩემზედ უკეთეს ელჩს მეფენი?

იოანე. თუ ჩემთვის ეკითხათ ვისმე, მე იმისთანა ელჩს

მოენახამდი, როგორც ბაბაში იყო.

გარსევან. რომელს ბაბაშს ანბოპ?

იოანე. ეფზირის ძეს თაეაღს ბაბაშს, რომელიც მოსრულ არს სპარსეთიღამ და სახლობდა ტფილისს კარისკაცად.

გარსევანმან. მე კარგად ვიცნობდი იმას, რაქნა მაგისთანა საქმე, რომ გაუყვირებინარ?

იოანე. ოღეს სრულიად აღრიბეჟანის ხანებმა ქარემხანთან უჩიელეს მეფე ერეკლეს, და ენება ქარიმახანს ჯაგროს გამოსეცა საქართველოზედ, მაშინ ვითა გაისარჯა ბაბაში იცი შენ ხომ?

გარსევანმან. აღარ მახსოვს. მითხარი, თუ რომელთა ხანებთა უჩიელეს.

იოანე. ისმინეთ: დარუბანდის ხანმან, სალიანის ხანმან, ბაქოს ხანმან, შამახის ხანმან, ნუხის ხანმან, განჯის ხანმან, ყარაბაღის ხანმან, ყარაღალის ხანმა, ერევნის ხანმან, ნახჩევნის ხანმან, ხოის ხანმან, თაგროზის ხანმან, ყრეის ხანმან და მარაღის ხანმან. ამ ყოველთა შევამინეს მეფეს ესენი. მცნობმან ამისმან მეფემ ირაკლი, გაგზავნა ბაბაში ქარემხანის წინაშე, თავის მართლების წერილებათ, გარნა ოღეს მივიდა ბაბაში, ამა შემოხსენებულთა ხანების ელჩებსა სრულიად დაუყო პირი წინამე საშინელისა მის ხელმწიფისა და ყოველნი თავის მსჯულის კაცნი ცრულ აღმოაჩინა. ერთგულობის გამო მეფისა, და საქართველოზედ მომავალი მხედრობა სამოცი ათასი კაცა აღრიბეჟანელთ გარდა უკუნ აქცეენა და აგრეთვე ჟამსა ამის ელჩობისა

მოვიდა ხონთქრისა ელჩი წერილებითა, რომელსა შინა
ეწერა ქარუმ ხანთან, რომ შენი აშეებული ლომი დააბი,
და ნუ აკლებინებ ქვეყანას, თორე ბრძოლა იქმნების
ურთიერთისა შორისო, რომელ მეფე ირაკლი ჩეენთა მეზობე-
ლთა ფაშებთა დაებეზლებინათ ხონთქართან; და ამა ელჩსა-
ცა პირი დაუყო და ყოველნი ჰაზრნი მათნი შთამალნა.
ქარუმხანმა ჯილდოდ სამეფო ნიშნები, ფარვანი და სხ-
უ საჩუქარნიც გააჩინა, და ესრეთ წყალობიანის ელჩობით მე-
ფესთან პირნათლად უკუმობრუნდა და ესე ყოველნი მოარ-
თო და აღუსრულნა. ნახე მისი პატროსნება. მითომ იგი თათ-
არი იყო და თქვენ სამნი დესპანნი ქრისტიანენი. თუ ვით-
არ მოიქეცით მართმადიდებელის კარხედა ესეცა ცხადია. მა-
შინ ამისი მსმენელი გარსევან წამოხტა და თავისის ჩიბუხითა
ენება გალახეა და უთხრა: ნახე ამ ქიზიყელს, რომ თათრის
ამხანაგადაც არლა მაგდებს, მაკრამ კიდე დიანბეგმან დაამშ-
ვიდა გარსევან. მაშინ იოანეს უთხრა გარსევანმან: შე ჩემს
უამხანაგოდ საქმე არ დამიკვირიაო.

იოანე. რომელს ამხანაგებთან?

გარსევანმან. გიორგი ავალისშვილთან, და ელიაზარ ფალა-
ენდის შვილთან.

იოანე. სხუა თქუტუნი წინამძღოლი, ვილა იყოო.

გარსევანმან. ლამქაროვი. სერგი ლაზარიჩი.

იოანე. უფრეთელი სომხის გუბარი; შულაერელი გლეხი?

გარსევანმან. ღია.

იოანე. მან თარგმნა წიგნები?

გარსევანმა, ჰე

იოანე, რაღა თარგმანი ეჭირებოდა ამ დივანების ნათარგმნსა რომ ორდევ ენა უყვთ იცის: ქართულიც და რუსულიც, და თვთ მემკვიდრემ და სხუათაც მოიწონეს ის თარგმნული?

გარს. ლაშქაროვმან არ იყაბულა.

იოანე, ქრთამი არა მიეცითრა თარგმნისა.

გარსევანმან. არა.

იოანე. მაშ ის სწარედ თარგმნიდა!

გარსევანმან. ეგ კი არ ვიცი.

იოანე. პასლენიემან უნდა იცოდეს; მარტოკა თეთრგროვბა არ ეყოფა. რატომ აბითეიბსაც არ აკისრე

გარსევანმან. ლაშქაროვმან არ გარია საქმეში რადგან მეფე ერეკლესაგან გაზდილი იყო.

იოანე. მამ ჰგავს მეფის პურ მარილი ხსოვნება და რატომ შენ არ გარიე საქმეში.

გარსევანმან. მე რასაც ლაშქაროვი მეტყოდი უნდა მექმნა.

იოანე. მაშ გავს რომ იმის სიტყვით დაივიწყეთ მეფის პურმარილი.

გარსევანმან. მეკვიდრის ბრალია.

იოანე. ვითარ?

გარსევანმან. ჩემი და არ შეირთო ცოლად და სხვაში გასვალა.

იოანე. ევროპიაში გაზდილი ვარ. ხომ იცი ცოლქრმოზა

ერთიმანერთის ნებაზედ არს დამოკიდებული
გარსევანმან. დიალ. ხომ წარგიკითხავს ქართლის ცხოვრება
თუ გიორგი სააკაძემ, რა უყო მეფეს თავის ქალის
გაშეებზედ.

იოანე. რა კარგად ქნა ან იმან, მაგრამ ჯვარ დაწერი-
ლის და ისე ნალაპარაკევის ცოლქრმოზაში დია განყოფი-
ლება არის.

გარსევანმან. ეიცო მაგრამ, არ მოენდომებ კეთილს, და-
ეთისთვის და აღექსანდრესთვის.

იოანე. გავს აღექსანდრეს ყაზახის, და დაეთს მოყრო-
ბის გულისთვის დევნი; გარს. დია მართალს ანბობ.

იოანე. შენ ყაზახის მოურაფი ხარ და აღექსანდრე ბატო-
ნისშვილი, და თუ თქვენ და ენდრონიკეს შვილები და ზაფ-
დეთ რომ პაპა შენს ერთის საბალახე ღორის წაგერის-
თვის მარჯვენე მხარი ამოსკრეს ბეჭიანად, ამ შენის ბატო-
ნის შვილებს როგორ ვერ დაწავეთ მცირეს ძღვენებისთვის.

გარსევანმან. ენდრონიკანთ სისხლში მომცეს.

იოანე. დია მოგცეს სისხლში.

გარსევანმან. ერთი საეენახე ადგილი და ოთხი კომ-
ლი კაცი.

იოანე. მეფე ირაკლიმ, და მეფე გიორგიმ, კახეთში ორი
პირველი სოფელი გიბოძეს, . . . და . . .
რომ ორასი კომლი კაციც იქნება და მეტი რა გინ-
დოდა.

გარსევანმან. შე მთის კაცი ვარ და რა კაცის მტრობა

ჩავა ჩემს გულში, არღამოცა.

იოანე. რაღა მოწამენი გვიხსს თქუტუნის პირით აღიარეთ: და ამისთვის მოგახსენე რომ ბაბაშა უფრო სარწმუნო კაცი ყოფილა თქუტუნზედ. გამგონე მისი გარსეიან განრისხდა, წამოხტა და თავის გძელი ჩიბუხი დაჭრა თავში, კუნუული გააგდებინა, ანაფორა ჩამოახიეს და პანდურით კარკი გამოაგდეს, და უთხრა: შე ქიზიყელო ჩაჩინავ, შენგან ვის ეკადრება ესდენი შეურაცხებაო: ხოლო იოანე თავმიშეელი მოვიდა თავის ცხენებთან და შემოეხვიენენ სოფლები და ჰკითხვიდენ შემთხუტვესა მას; იოანემ სხუა არა რა უთხრა მათ მხოლოდ ესე რომელ, ქემმარტებისთვის ეიდევნებო, და ამ ჟამად ზურაბაც მოვიდა, დახურა კუნუული, ანაფორა გამოუცვალა, და განემართნენ ქიზიყისკენ: გარსეიან და დიამბღი წარედნენ ქლაქისკენ.

იოანე საღამოხანს მივიდა გურჯანს, და ერთსა მუნებურს კაცს ჰკითხა, ქიზიყის მოურაეის შეილები არიან ეინმე აქაო. მან უთხრა: მოურაეი ზაქარიაც აქ არის და სხენიც მისა სახლის კაცი. იოანეს დია იამა და უთხრა ზურაბს: მიდი მოურაეს ჩემ მაგიერ ლოცვა კურთხევა მოახსენე, და სახლი მათხოვე. ზურაბ იახლა მოურაეს, და იოანეს მაგიერ თაყვანის ცემა ჰკადრა და სახლი სთხოვა, მოურაემან უბოძა სახლი, და შეუთვალა: ეახშმად ჩვენთან ისურეთო. იოანე დაბინავდა, და მოემზადა ეახშმის დროს მოურაეთან წასასელელად. რა ეახშმის დრო მოვიდა, მოურაეის კაცი მოუვიდა იოანეს და წაიყვანეს. იოანე მისრუ-

ლი მოურავთან თავს დაუკრავს და ეტყვის: მშვილობა თქუ-
ნდა ბრწყინვალეო მოურავო ჩუენო. ზაქარიამ: სულისაცა შე-
ნისათანა გარსევანის მოძღუარო.

იოანე. ღმერთთან მამოროს იმისთანა მოწაფე.

ზაქარიამ. დააწუნარია იმისთანა მოწაფე?

იოანე. ღმერთმანი გვიან გამცემს და რასავეირველია ვუ-
ლით მუეიდომებ იმის მოწაფობას.

ზაქარიამ. რადგან საღმრთო კაცი ხარ, მაინც უნდა კიდე
ასწაელო და მცნება მისცე.

ზურაბამ. ბატონო მოურავო, თუ ეს თქუენი სახელო
კაცი მოძღვრებას არ დააშლის, ეგონებ აღარც წელი შერ-
ჩეს ცემით, და აღარც წვერი გლფჯით.

ზაქარიამ. რადგან ბერობა შეუმოსავეს, ყოველივე უნდა
მოიხმინოს ჭემმარიტებისთვის.

ზურაბმა. ახლანდელს ჭემმარიტებაზე, ახლანდელი ტყუი-
ლი უმჯობესია.

ზაქარიამ. ვითარ?

ზურაბმა. ამისთანა დრო არის, თუ ამ ბერს გარსევანის
საქმე მოეწონებინა ერთს ურემს ღვინოს იშოვენდა, მაგრამ
ჭემმარიტის თქმისთვის წელი მოსტყა ცემით.

ზაქარიამ. სჭირთ რომელთაზე, რომელ ხალხში მხი-
ლებას იწყენენ თუ უნდა ჭემმარიტი იყოს და უნდა გუ-
მისამებრ მოექცეს კაცს.

ზურაბმა. ჭემმარიტი ბძანება არის, გარნა იუ გინდა
მას დაედუმებინა ქუენიც დალადებენ.

ზაქარიამ. არცარაგინ სხუნი არიან მდუმარედ; მე ვმადლობ ამ ჩემს სახელო კაცს, როგორც ქიზიყელს შტუნის ისე მოქცევია, ღვინოს ჩვენც გიმოვნით საჩუქრად ნურა ზედ შეჭსწუხდებით, და უბრძანა დასხდომა, და მერეთ მოიკითხა იოანე და გამოჰკითხა მგზავრობის მიზენი, დიაკვანმან ყოველივე მოახსენა, და მერეთ მოიღეს ვახშამი, და სხვანიც მოვიდნენ ენდრონიკეს შეილები მოუტრავთან და ყოველივე აცნობა იოანეს. ამათაც მოიკითხეს იოანე. და ამანაც მადლობა მოახსენა, და მიჰყევს ხელი საქმელს.

რა კარგა შეექცნენ, ზაქარიამ უთხრა იოანეს: შენ და ჯიმშერის შეიღმა როგორის შექცევით იმოგზაურეთ, ელის ციხემდისინ? იოანემ. ბატონო მოუტრაო საღმრთო სიტყვა არ მიიკარა რა ჩუტნგან, მხოლოდ მისი კითხვა იყუა ძველთა ღმერთებთა ზედა მეტოლოლიურის წერილთაგან.

ზაქარიამ. ჩუტნში ძვირად იცის ვინმე მეტოლოლია, და მე დიდად მაძა რომ გისწავლია ისიც. დია სახმარია წერილსა შინა, მოლექსეობის დი ისტორისსა და სხვათაცა შინა მაგალითად მოსადებელად; მითხარ ტროადის ანბაეც უანზე თუ არა?

იოანე. არღა დაგვეცალდა მაგა ზედ უბნობა.

ზაქარიამ. დია დაგიმადლებ თუ მიამბობ ბრძოლასა ტროადისასა.

იოანე. ვიცი ვიამებათ ტროადის ანბაეი, რადგან კვისრის გუარისა ხართ ბერძენთა ომი.

ზაქარიამ. ეგ თუმცა დიდი ხნის ანბაეია, მაგრამ კაცს

კიდევ იამება თაის ქუტყანის ანბაეი. ბუნება ისე აწვევს.

იოანე. დია ჭეშმარიტია და ახლა მოგახსენებ: თუ რა მიზეზით შექმნა ბერძენთ მეფემან ბრძოლა ტროადელთა მიმართ.

მოშიარეთა მოუღლიათ თვისთა შიარ სიტყობათა შინა, რომელ ეითამც იუპიტერს, რომელსამე დიდსა განცხრომასა შინა მოუწოდებია ყოველთა ღმერთთათვის და ესრეთ მოხარულთა ურთიერთისათანა გაცხრომით დამტკბართა, არ მოუწვევებს ღმერთი ჰედერაჲ (ანუ მტერობა)-მცნობი ამისი ჰედერა აღესილი შურითა და ბოროტებით, გულის მჰსიტყველობდა, თუ ეითარისა სახითა დარღუტულ ჰყოს მან კრება ესე ღმერთთა, და დააბრკოლოს განცხრომაჲ მათი. შჳმდგომად მოიპოვებ მან ღონე ესე, რათა გარდაუგდოს მათ უხილავისა ხელითა ტაბლასა ზედა, ეაშლი ოქრომასა დეეზაჲთურთ ყოველად მშუტსნიერისა სხუათა ყოველთა ღმერთებთაგან, უმჯობესისა; და აღასრულა მან ჰჳზრი თვისი და გარდაუგდო მათ ტაბლასა ზედა ეაშლი იგი ოქრომასა; და ესმა მათ ხმაჲ ღრუბლით გამო: ესე ეაშლი მისდა იქმნების, რომელიცა უმჯობეს იქნების მშვენიერებით ურთიერთთაგან. მყისვე გაგონებითა ამით იშუა მათ შორის ბრძოლაჲ; და უმეტეს სამნი იგი ღმერთანი, რომელნიც ერთი მეორეს უმჯობეს იყენენ, ესე იგი: მინერვა, იუნონა და ვენერა, თეი-თეულნი ამათგანნი, ითხოედენ ეამლსა ამას ჯილდოდ მშვენიერებისთვის, გარნა ვერ მიიღეს მათ კმაყოფაჲ. უჟანასკნელ იუპიტერმან არა ინება, რათა აღარჩიოს მან მათშორის

უმჯობესა მშენებლებითა და ნიჭიერულ ჰყოს იგი ეაშლითა მ-თ, რომელიც სხვათა წყენასა ერდებოდა; და ამის გამო წარაუღინა იგინი, კრმისა მწყემსისა, ყოვლად მშუტნიერისა პარისი პირუთნებელი ყოველსა გუარსა სამართალსა შინა, რათა მან უაჯახ მ-თ, და მასკეს უმჯობესსა ეაშლი იგი მოსრულნი მზდა სამნივე ესე, თვითვეულად ნახენ მას, და აღუთქმენცა მრავალსა მომაცთუნებელსა ჯილდოსა; პირველ იხილ იგა იუროამ და აღუთქუა მას მიცემად დიდისა სამეფოაჲსა და სიძლიერისა უკეთუ იგი მისცემს მას ეაშლოსა მას, და მერმე მინერგა მივალს მიზდა და აღუთქუამს მას მიცემად დიდისა საბრძნისა და მეცნიერებისა; უკანასკნელ, მივალს მიზდა ვენერა, და აღუთქუამს მას სრულიად ქვეყანასზედა უმშენიერეს ქალის მიცემასა ყოვლად, რომელმაც შიილო ეაშლი იგი ოქროჲს ჯილდოდ იენე ამ.

აღმთქმისა მებრ თვისისა ვენერამ, მისცა მცნება პარის და წარაუღინა ლაკედომიასა შინა მოყვანისთვის ყოვლიდ მშუტნიერისა ქალისა ელენასი, რომელიც მეუღლე იყო, თვთ მეფე ლაკედომონიასი. მენელა. პარისმან წაგუარა მთლად ყოველსა სოფელსა შინა, ყოველთაზედა უმშენიერესი ქალი ესე დარიგებით ვენერასითა; და იმა მიზნით და ფიცის მტეხელ ობის გამო, აღევზო გული თვთ მეფეს და სხვათაც მპყრობელით მეფეთა სამტეროდ ტროადელთაზედა, რომელნიც შეუღღნენ ნაცუალისგებასა მათს.

დროსა მას მეფობდა აღამემზონ მეფე მიენიისა და ესე იყო სხუთ ყოველთა მეფეთაზედა უწარჩინებულესი, და

ეროდენ მას სხუა და სხუა სახელოვანი გმირები. ძმაჲ ამა მეფისა მწელია მისრული მისდა და ცხად მყოფელი მეურაცხებისა თვისისა, მიტაცებისთვის ყოველად მმტმნიერის და უჩინებელის მეუღლის თვისისა ელენასი, ევედრებოდა ძვირის ყოფად ტროიანელთაზედა, მსმენმან მისმან მეფემან მოუწოდა სხუათაჲა მეფეთ ბერძენთა და შემოიკრებნა მხედრობანი ურიცხენი და მის საუყუნოჲს გმირნი, რომელნიც იყენენ შემდგომნი ესეჲ ახილეს, ულისე, დიომიდე; აიკს, მენელაი, ილოქენი, მკაჲ ყოველნი შემოკრებენ ალამემონის წინაჲე, და ფუცეს ყოველთა ერბათმად აღაპობად ამაყის ტროადისა, აგრეთვე შემოკრებენ მთლად ბერძენთ მეფენი ეიდრე ოცდა სამეტამდის, მხედრობით თვისით, დაფუცეს მით წინაჲე ალამემონისა აღსასპობელად ტროადის, და მერთ აღრიცხა ალამემონი მან ყოველნი უკუტს მხედრობანი, რომელნიც იყენენ სრულიად რიცხვით 880000 კაცი განმზადებულნი საბრძოლველად ტროადელითაჲ, და წარებართენენ მხედრობით მით ტროადის კერძოთ

ქალაქი ესე ტროადი იყო აღმშენებულ კიდეგდ ჭრიდაესა მცარესა აზიას მინაჲ, რომელიც იყო ესრეთ დიდი, რომელსა საგრძესა მოაწერდენ ეიდრე 90 ეერსს, ანუ თერამეტას საათის საქლოლს, თვისისს შესაფერის სიგანით, ესე მმტმნიერე ქალაქი აუწუოდა უმიტსა სხუათა ქალაქებთაზედახდა აღზიდგანვეთ განმდებებდა შურს ბერძენთ მეფეთ შორის, შემდლებელობისე და ეჭრობის გამო თვისითა, მისრული მტერნი ესეუდადგენენ გარემო ტროადისა.

ხოლო ტროადელნიც მცნოდენი მიმავალთ მტერის თჳ ზე-
და განემზადნენ ესენიც და შეჰკრიბნა მხედრობანი მეფე მ
ტროადისმან პრია პირისპირ ბერძენთ მხედრობანი, რომელნიც
იყენენ რიცხვით 686000 კაცი, ხოლო მხედრობათ მათ
წინაშდლომნი იყენენ პრიამ მეფისავეძენი; ლექტორ უჩინე-
ბულესი მხედარი და გმირი ყოველთ ზედ; პარის მიმტაცე-
ბელი ელენესი ძე მეფისა პრიამის, ენეი, სარპედონი და სხვა-
ნიც ჩინებულნი გჳამნი და მამაცი მთაერობის ქვეშე გულო-
ვანის ლექტორისა უზუცესის ძის პრიამისასა.

და რამოდენიმე დღის შემდგომად შეიქნა, ორთავე კერ-
ძოდ მძოლავ, და თითქმის ყოველ თვის ჰძლევიან ტრო-
ადელნი მემწეობათ ლექტორისა, ესე საშინელი მხედრობა
ორისავე კერძოდ, რომელიც შეადგენდა რიცხვით მეომათა
მხედართა 1566000 კაცთა, მათ განაგრძეს ბრძოლავ თვისი
ვიდრე ათს უკუტ წელს მოეწყვეტილად, და მოსწყვიდნა
დენორისვე კერძოდ, უმრავლესნი კაცნი. გარდა ჩინებულთ
გმირთა, რომელნიც დაიხოცნენ ლექტორთაგან ვიდრე ათასნი
გმირნი. და მათ შორის ჩინებული უკუტ პრატლოკე ესე
განმერილ იქმნა ასპარესს ზედან ლექტორსგან: ხოლო უკა-
ნასკნელ ღალატით, მოკლა სახელოვანი გმირი ესე ლექტორ
ახილესმან, რომელმანც ჰსცა ილღიას ტიტველსა შინა მუ-
ბი თვისი და მათ განგმირულ ჰყო ჩინებული ესე მხედარი;
მხი ეველმან მისმან პარიზ, ძმამან ლექტორისგან, იძია შური
ახილესზედა, და, შეატუნა იგი მიცემითა მმტუნირისა
დისა თვისისა პოლიქსენოსისათა, და აღუთქუა მას ქორწი-

ნებად ტაძარსა შინა აპოლონისაა. მოსრული მუნ ახილეს ტრფიალების გამო ქალისა მის, და ოდეს შევიდა იგი ტაძარსა მას შინა, მუნ დამალულმან პარის ჰსტყოარცნა მას ისარი და ორნივე ფეხისა ქუსლნი განმჰსჭუალეა მით და ესრეთ მოკლა გმირი ახილეს და აღილო სასხლი გმირისათვისისა და იყენენ კვალად ბრძოლასა შინა. გარნა ტროადი და ამჟინი ტროადელნი იყენენ შეუძერელად. მხილველთა მის ბერძენთ ზრახვა ჰყვეს ურთიეთისად თუ რაჲ ჰყონ, ეინაჲდგან უიმედონი შეიკმნენ აღეზისფეის ტროადისა. მაშინ ბრძენმან ულისემ, მისცა მათ ჰაზრი თეისი და ჰკმნეს ცხენი ღიდი ხისგან ესეთი, რომელიც ხომალდს ესწორებოდა, და შთასხნეს მას შინა ურიცხენი ჩინებულნი მხედრობანი, და ჩინებულნი გმირებნი, და დაუხშეს მათ კარნი. გარნა კარი იგი იყო უცნობელ, და მიგნით მყოფნი გააღებდენ მას. და დასდგეს პირის პირ ტროადისა. თვით მეფე მხედრობითურთ თვისით აიყარა და განმორდა მათ. რა ესე იხილეს ტროადელთ განისრუს ფრიად და ჰგონებდეს რომელ შემინებულნი მათგან იელტვიან ბერძენნი და ჰგონებდენ ცხენისა მის შემოწირვას მათდა, მაშინ ცუდ მორწმუნენი ესე ტროადელნი განვიდნენ, და შეაიარიეს ქალაქსა შინა ცხენი იგი, და დაჰსდგეს იგი მალას ადგილს ზედა ძეგლის სახედ. ნიშნად შეუზუსრელობისათვის ქალაქისა, რომელნიც არარაჲმესა მფიქრელობდენ საფრხესა ბერძენთ მიერ მოგონებულს, და მიეცნენ განსვენებას დაშეებას ტროადელნი. ხოლო დამესეე მას შინა უკუნ იქცნენ ბერძენთ მხედრობანი, და დანიშულს დრ-

ოსა შინა განაღეს კარი ცხენისა მის, და გამოვიდნენ დამა-
ლულნი მხედარნი იგი, განუზენეს კარნი ქალაქის გარემეთ
მხედრობათა თვისთა და შემოესიენენ ქალაქსა მას, და აღსვეს
სრულიად მცხოვრებნი ქალაქსა მას შინა და დაწენეს სრუ-
ლიად ცეცხლით ქალაქი იგი და ეს სახედ დავცა და შეიმუსრა
ამაყი ტროადის ქალაქი. შემდგომად ამა დასრულების ანბისა
იოანემ აღიღო თასი დაშესვა ღვინო სადღეგრძელო მოუ-
რაეის, და რქვა: ღღეგრძელი მოურაო, და მესმის მე ხმა,
გამარჯვებისა თქუქნი მეფის, თქვენით ომარხან ზედა,
მი თვს თქვენ მოგახსენეთ აწ ტროადის ანბაეი.

მოურაემან მადლი უთხრა, და აჩუქეს ერთი ურემი ღვინო
ღიაკვანი მხიარული აღდგა მადლობელი, და გამოეთხოვა
მოურაეს სადგურად თვის, მოურაეიც გამოესალამა და უთ-
ხრა იოანეს. მე ხვალე უკანა მხარს წავალ, მცირე რამ სა-
ქმე მაქვს, და მენ ჩემ კერძო ბატონის შეილს იოანეს მოკ-
ითხვა მოახსენე და მეც ვიახლები ორდღეს უკან კიზიყს,
და ამ სახით გაიყარნენ ესენი.

ხოლო ზეალის ღღე იოანე განემართა კიზიყისკენ, გარნა
ზურაბმან უჩივა გზაც ის არის, და მცირე რამ ვისაუზმოთ
ერასტრიანთან ძირკოკს, და იმედი მაქვს რომ იქ ვიმოვოთ
ღვინო. იოანემ მოუწონა ესე რჩევა და მივიდნენ ძირ-
კოკს, იოანემ გაგზავნა ზურაბ და მოიკითხა ერასტრიანი. მაშინ
ნინია ერასტრისკელი ემკალამი მემკვიდრე მუნ იყო და რა
ზურაბმა ცხედ უყო იოანეს მისკლა, მკისეე მოუწოდა იოანეს,
და ნახვისავეთანა იცნა, მოიკითხა იოანე. და თავისი ვითა

რეობა გამოჰკითხა. იოანემ ყოველივე ცხად უყო, და შე
რე უთხრა ნინიამ: მცირეს ხანს ბაღში შევეცქეთ ვინემ სა-
დილიც მოგვესწრობაო.

იოანე გაჰყვა მას, და მივიდნენ ერთს მშვე-
ნიერს ხეს ქვეშე და დასხდნენ. მაშინ ნინიამ აღმოიღო უ-
ბიღამ ერთი წიგნი და მისცა იოანეს, ესე წარმოეცოდა. ეს
არის, ჩეს მეუღლიდამ მომივიდა, რომელიც არის თავის სამშობ-
ლოდამ, და რა მსწერია მიბძანე, რომ პასუხი თქვენვე მი-
გაწერინო. უცხო დროს გნახე, აქ მწერალი არაეინ იპო-
ებოდა.

იოანე. უი ჩემ თავს! დაეით ბატონის შეილს ეშქალაშმან
წიგნი როგორ არ იცითო.

ნინიამ. ყმაწვილობაში კი არეინ მასწავლაო, და ახლა კი
ვერ ვისწალიო. მაშინ იოანემ წარიკითხა წიგნი იგი, რომელ
შინა იწუხებოდა, ავადმყოფობისთვის, და ექიმის მოენას ანუ
წამლების გაგზავნას. რა ესე წიგნი წარუკითხა იოანემ, შე-
წუხდა ნინია, და სთქვა: არც ექიმი შეყვს, და არც წამლე-
ბი მაქვს. მაშინ იოანემ. ქალაქში ვერეის იცნობთ ექიმს?
ნინიამ. თათულას ეიცნობო.

იოანემ. მამ იმას მისწერეთ წიგნი და თუ ვერ წავა.
წამლებს გაუგზავნის. ნინიამ დია დაუმაძლა ეს რჩევა და
უთხრა იოანეს: ამა წიგნის პასუხი მიმაწერეთ როგორც
შენგან ეიცოდე კარგი საამურო წიგნი. იოანეს მოა-
რთევს ქალაღი და საწერელი, და იოანე მიწერს
ეს გვარ: ბრწყინვალეო თავადინავ, მოწყალეო კელმ-

წითავი შენ, საყვარელო, მშვიდო, შენ მხოლოდსგან ეალ-
დებულ ვარ მე ბედნიერებითა თვისით, ანგელოასისა ნაზმან
სულმან პენმან ჰშუა გულოსა შინა ჩემსა ალი საუკუნოასა
შუტსნებო ჩემო, და სიცოცხლის ჩემისა მიზნო; ოდეს წა-
რეკითხე წერილი შენი, და ეპსცან ნარნარისა მაგის მტკა-
ნეულებაჲ, მყის შევიქენ უცნობო და მეც მივიღე ხეელ-
რი შენთან მტკიენეულებისა; აღრითევე სული ჩემი იყო ანბის
უცოდნენელ შეჭირვებით, და გამწარებით; აღრითევე მა-
ყურებელ ვიყავ მოგზაურთა. ნუ თუ მსმენოდა რაჲმე გან-
მამხიარულებელის ჩემისა ანბაეი, აწ ეპსცან ნამდეილად უძ-
ლებობაჲ თქვენი. ესე მყოფს მე განუსვენებელ და ეს მიქ-
მნების მე საწერტელად ვინემლის ეცნობდე მე სიშრთელესა
თქვენსა.

საყვარელო და სიხარულო ცხოვრებისა ჩემისაო, შენ
წარმომიდევ მე სახითა ნუგეშინის მცეველის ანგელოასისათა
და დაუინეცა ყუთაეილებით გზანი ცხოვრებისა ჩემისანი და
მით განამხიარულე გული შენთვის ტყვე ქმნილი, გებრა-
ლოდე გარემოებისაგამო, რომელ ეერა მოვისწრაფი თქვენდა,
ვინაჲდგან მიმელის მეც ასპარეზი რბენად ბრძოლისთვის სა-
ზოგადოასა მტერისა. ირწმუნე თუ ვითარით ერთგულებით,
სარწმუნოებით და მეგობრობით შეკრულ ვარ შენდა და
მით მოიმედოენე ეჭუტუცაე წინაშე შენსა, მიყუარდე შენ. და
მიყუარდე ვიდრე სიკუდილმდე ჩემსა. განმახარე მე მშვიდო-
ბიანის წერილით თქვენი, და ესრეთ დაატკბეთ გამწარებუ-
ლი სული ჩემი.

სხვებ ეპყიე თქვენ ბრწყინვალეებისა უგულოთადესი ამ-
გობარი. — იოანე.

ოდეს წარივითხა წერილი ესე, იოანემ ნინიას მყის ლა-
ლადყო: ბეჩა, ეგე წიგნი სხვისგან ეგონების მიწერილი, რო-
მელიც არმიყობის სახით არის მიწერილი, თუ ნანიობით
არ დამწერ.

იოანე. ბატონო ეშკალაშო, ნინია ყმაწვილური სახელია
და იოანე ნათლობის და ესე უმჯობესი არ არის?

ნინიამ. არა, ნინიობით დამწერე, და ეშკალაშობით და ე-
რასტის შეილობით.

იოანე. ბატონო, მეგომრობა რომ დავსწერე, სხვა ეერ-
ვინ მისწერს უცხო თუ არ თავის მეუღლეს ამ სახედ.

ნინიამ. არა, ამოფხიკე, ნინია დავსწერე.

იოანე. უი ჩემ თავს იმისთანა მეცნიერი, ეშკალაში ჰყო-
ლია შემევიდრეს და რასაკურეელია საქმეს კარგად განუკარ-
გავს. ამოფხიკა იოანემ, და მოაწერა ნინია. მაშინ, აჭამეს სა-
დილი, იოანემ მადლი უთხრა და ერთი საპჯღნე ღვინო
აჩუქა, და გაემართა იოანე ქიზიყისკენ.

საღამოს დროს მიიწიენენ კარდენახს. იოანემ უთხრა ზუ-
რახს: ამაღამ აქ ვიყოთ, ხვალე, საბაწმინდის ეკლესია მო-
ვილოცოთ და მერე ქიზიყს მივიდეთ. ზურაბმან მოუწონა
და რა შევიდნენ იმ სოფელში, დაუწყეს სახლს ძებნა, მაგ-
რამ ვერ იშოვეს სადგომად, რადგან ყველგან ჯარის კაცი
იღვა, იოანე იმა სიარულს მინა, შეხვდა ბებურისმეილის
ანჯიქოდ წოდებულსა. რა მან მწუხარება შეატყუა იოანეს

ჰკითხა ვის ეძებთ? იოანემ ამაღამ სადგომად სახლი. ანჯი-
ქომ უთხრა: ჩემთან წამოდი, მე გიშოვი სადგომსო. იოანემ
მადლი მოახსენა და წარვიდნენ ერთად. ანჯიქომ მისცა ერ-
თი სადგომი და უთხრა: მცირე განისვენეთ და ეახშამი ერთად
მივიღოთ. იოანეს სამზარეულოს გვერდით მისცეს სახლი,
და მივიდა მუნ. მცირე ხანს უკან მოიყვანეს ერთი მამალი
დიდი ცხვარი, დაჰკლეს და დაუწყეს კეთება, აგრეთვე ხუთი
თუ ექვსი ქათამი, გოჭი, ცხენიც მოამზადეს. მამინ იოანემ
უთხრა ზურაბს: ესე მართლად თავადიშვილურად გვიბირებს
მასპინძლობას.

ზურაბმან. რასაკუჩველია თქუტუნზედ დიდი კაცის შვილი
ვილა ეწევი.

იოანე. არ იცი რომ ხელაანი აზნაურნი არიან?

ზურაბმან. რატომ არ მითხარა აქამდი, უკეთ გემს-ხუ-
რებოდიო.

იოანე. არ იყო საქირო, და ახლა გაცნობე ჩემი გუარი.

ზურაბმან. ქიზიყს რომ მოუახლოვდით მით მოგეცა დი-
დი გული?

იოანე. მე მით არ გავამპარტავენდები. მინდა მეცნობა
ჩემი თავი. ამ ჟამად მოვიდნენ სხუანიც ბებურისშვილები,
ეახშამიც მომზადდა და იოანესაც მიუწოდეს. მისრული იო-
ანე მოიკითხავს მათ ლოცვით, ბებურიანიც უთავაზებენ და
გამოკითხვენ ვინაობასა შისსა, იოანემ ყოველივე აცნობა
მათ, და მასთან თავისი ხელაშვილობაც, ბებურიანთ იამათ
და უთხრეს: ჩუტნი მეზობელი ყოფილხარ, აქ ბერულათ

ნულარ მოიქცევი, ისე მოიქეც ვითარცა ქიზიყელ მოყა-
ზახელ.

იოანე. უი ჩემ თაეს! დია ცუდად მიქადაგებთო.

ანჯიკომ. შენც უნდა დაგეშოთ, მოიცადეთ. მაშინ ზუ-
რამან. ბატონო ბებურისშვილო, ძალი ხომ არ არის
რომ დაგეშოთ.

ანჯიკომა. მე უზოენი ამას მღედე ს რომ იმანდაგეშოს,
გაგზაენა ყცი და ბებურისშვილი მღედლი იოსებ დაიბარა.
მღედელი მყისე წამოვიდა. რა შინ მემოვიდა მღედელი,
ჰსთქვა: გამარჯება შენი ანჯიკო და ბებურიანო. მათთაც
უთხრეს: გაგიმარჯო, და მერე ჩიტუნეს იოანე. მიესალმნენ
ესენი ურთი ერთს, და მოიკითხეს და დასწდენ; გარნა იოანე
ფიქრობდა, რომ ანჯიკო, რასახელია მე არ მახსოვს რომ
წმინდას ერქვას რომელსამე, და არ ვიცი ეგების სომხების;
წმინდა იყოს ვინმე. იმა ფიქრსა შინა რომ იყო იოანე, ჰქი-
თხა მღედელმან:

რას ფიქრობ იოანე?

იოანე. ანჯიკოს, თუ რომელის წმინდის სახელია.

მღედელმან. ის როგორ არ იცი, რომ ბებურისშვილს წმინდის
სახელს ძნელათ უწოდებენ.

იოანე. რა საჭიროებისთვის?

მღედელმან. განსხვავებისთვის რომ ყოველთ იცნან, ვაჟკა-
ცად და ყაზახად.

იოანე. მაშ თქვენ რას გეძახიან? იოსებმან.
ნაბიქერის შვილს, რომ უფრო ნაბ-ქეარი ცქეიტი და

ყაზახი იქნება.

იოანე. მაშ კარგა მოძღვარი ჰყოლი ხართ.

მღვდელმან. მართლა. აჰა ჩემი მოწაფენი, აიდემურ, ანჯიკო, ქაცახა, ჭუხონი, ვაჩა, და მათ ვასწაველი ყოველთჳს ქურდობას, ყაზახობას და არც ლეკების ხოცას უშლი.

იოანე. ეგ ერთი კარგი, მაგრამ სხვების კი რა მოგახსენო.

მღვდელმან. შენც ჩუქნი მოწაფე უნდა შეიქმნა, და ესე გასწავო.

იოანე. მე მოძღვარი მყავს.

მღვდელმან. ვინა?

იოანე. დიმიტრი არქიმანდრიტი.

მღვდელმან. ეცი, ის უფრო ყაზახი არის ჩემ ზედ მე აღარ გეჭირები, და მაზედ იცანეს ყოველთა. მოიღეს ვახშამო, გაიმართა ლხინი, დაიწყეს სიმღერა, ჩონგურის კერა, ქაროლ-ლოს ლექსების თქმა და სიმღერა და ასე შიაკციეს იოანე, რომ კიდევ ათამამეს.

(ზოგი შემდგომ ნომრებში იქნება).

...თავადვე პირობა პირა... იძულებული ვართ...
...თავადვე იძულებული ვართ... იცავთ იქსტრემული ფე

მშტსნიერს თვალ — ტანადსა, შემკობილ ყმაწვილ ქალებს;
განათლებულ, ნასწაველსა ეისაც ვინ რომ არ აქვებს
და ან კრების სიმდიდრეს მაგალითად ახსენებს,
ის მაშინვე თვს სიტყვით იმათ თავს მიატოლებს.

თუმცა თქვენ იერა ჰპოვებთ მასში ვერც ერთს ღირსებას,
მაგრამ ლანძღვა არ ჰკადროთ, დამორჩილდით მის ნებას,
მაშინ მოჰყეება და ჰსთელის ის ყოველს წლოვანებას,
სხუთას დიდს ხანს მოუმატებს, ცდილობს თვს დღის დაკლებას.

რაც არ არის ჩემულობს, რათა? მითომ ვერ მიხვდით?
ღარიბს, ობოლს, ოხერსა სამადლოთ თუ შინ გაზრდით,
ნუ იფიქრებთ რომ დიდვაცს არ ამოუდგეს გვერდით,
მხარს გაუსწორებს, მაგრამ ნაოჭი დაბლა მოჰსდით.

ეინც თავს არ ეარგებულა, ბოლოს რაღა იქნება,
მაგრამ ჰსურს არ მოშალოს წარსრულ დროს ჩუბულება,
რითაც რამ შეიკრიბა მის მოშლა ეძნელება,
სხვებზედ კი ცილით იცის ჭორების მოგონება.

ეს ანდაზა არ გახსოვთ აუნახებია ნახაო,
ეც რომ ერთმა კაბაში შეიდ წელს შეინახაო.

მით ცნობულობდა ხალხი „აის არის გლახაო,
და ღლესკი თაფი მოჰსწონს დაუღია ხახაო.

თვთვეულ თეში შობაჲს ახალს უცნაურს ჰორსა,
თაფის გარყენილის ენით არ გეასვენებს არც შორსა,
თორემ რა გერჯის, ეინ შეჰსდევს წუმჰვეში მწოლარს
მხეცა,
წუნწკლებს უნდა ვერიღნეთ და აყროლებულ მძოერსა.

ს. სანალარო.
1867-წ.

ნინო.

ჰე, ლოთებო, ვის უნახავს
გოგო, ჩემი საყვარელი?
გეფიცებით სხეას არა ჰგავს,
არაეინ ჰყავს სადარელი. —

ენა-ცვალე ჩემსა ნინოს
ძმობას ვჰფიცავე შემიყვარდა —

მდიდარი არის ეგონას: ქუეყანაში მისი ყველაფერი
აქვს მხოლოდ ერთი ხაზარდა. —

აღრე თუმცა მდიდრათა მიყოფილია, მაგრამ ის
თვლებიცა ბევრი ჰქონია, ... მაგრამ ბოლოს ხელი მიჰყო,
მაგრამ ბოლოს ხელი მიჰყო, ... საყუარლებში გააბნია. —

და მის შემდეგ ამის ტანხედ, ...
აღარ ცმულა კაბათ ... ახლა მღერს სულ სხვა საგანზედ,
ერთი ხაზარდაი დარჩა. —

მაგრამ არის სულ სხვა ქალი, ...
ერთხელ მცივანს შემეყარა; ... მე ამივარდა კანკალი,
მანც ხაზარდა დამათარა. —

ჩემს ნინუკას ენაცვალე! ...
ხედავთ, როგორ შემეყარა? ... რომ გავეთბე, გოგოს მალე,
ხაზარდა გადამათარა. —

ახლა მკორვენ. — მაგრამ ...
ნუ თუ მე არ დამიჯერა, ...

ვასცა და იმ საძაგელს ვერსოფც, ძიფც ირეფიფ
პირიქითეე ჩაუყარაი. — დეონანდ იორე ფოლოფონ მქცა

და არც კი ნაღელობს ფუფლისთვს! ლო ცოფე
სწორეთ ემპაკოს ხილია... დიპოტ იორეფ აკინდელეო
ჰხედავო, მეგობრის გუფლისთვსუფ მლოფონ მლოფონ
ხაბარლაც გაუყილიაი. — დიპონანდ იონდელეოცეფ

პერანგიც შემოხვეია, მინე გეფმენ მინ ეფ
იჩენს გულ-მყერდის სათეთრეს, დინე, დელენც რეფე
ნაოქიც აუზეფია, ფეფმეფეფ აფმ ფულს მარტონ აფმ
აცხადებს რაც აქვს სიმლიდრესი. — დეონანდ იორე

ეს ტურფა გოგოც ლამაზი, ლუს ძიფც ნლოფონ
დღეს თუმცა ქეფენის ბარგია, ეფ მხეციკ უფმლორე
არ დაჰყარგეფია მით ფასი, დოფეფეფ დეონანდ ეფ
უხაბარლოთაც ვარგიაი... დიპონანდ დეონანდ ეფმ

გამოუჩნდება მშეეღელი დეფეფეფე მცელშიმ მნეი
დრო იქნება, მისცემს ფუფლებს, მლოგოფ დეფეფეფ
მარამ ეინმე საყვარელი, ეფ მლოგოფ დეფეფეფ ნლო
საწყალს კიდეე გაამიფელებს! — დიპონანდ დეონანდ

და ჩემი ლამაზი ნინოცენ — მღელოცენ დეფე
დარჩება სულ მარტო მარტო! — დეონანდ ეფ ლო ლმ

...ტ შეიქმნება სასატირო...
...და მოკედება უსაბარლო!

...პირობები...
...იქცევა...
...ა. წერეთელი

...20...
...იქცევა...

...თინე...
...იქცევა...

...პირობები...
კიმოსაღმება.

...მეტი...
...იქცევა...

...მეტი...
...მოწყვეტილი,

...აეილებ მიწას, ევამბორები, მე ვარ იმისი ერთგული შეილი-
...მხედობით სატრფოვ, მზობელლო ჩემო, შენში მიხილავს პი-

...რველ ნათელი,
...ბევრჯელ შენს ველზედ, ყვაელოვანზედ გამომიდარავს მე

...გული ბნელი;
...ბევრჯელ, როდესაც მწუხარის გულით მიეგვებივარ, ბუ-

...ნების ქორწილს,
...იმ ქორწილს, ოდეს მაისის თვეში მართლად ეჭრეთ იმე-

...რეთს მწეანეთ დაბურვილს;
...როს ნიავთაგან ხეებზედ ფოთოლოთ, დაუმღერიათ ჰქონიათ

ამობლო ხმაზედ, ბანს მოეყოლიეარ, მეც დამიწყეია ტრ-
 ფობით ლილინი.
 სამობლოე მხარეე, რომელს ექნება, შენ შეიღებუშორის სა-
 ლი კლდის გული,
 რომე რაც უნდა, შენ გნით შორაედეს, არ მოიგონოს ალე-
 რსი შენი,
 რა შე შენს ხილვად არ მოისწრაფდეს დიდ აღტაცებით
 გული და სული
 და როს გიხილოს, არ განიკურნოს, თუნდ გამოეელოს სა-
 სტიკი სენი.
 მშობელო მიწაე, კვალად მაღირსე, შენსა საფარეელს ქეედ
 შემოხიზნა,
 შე შენს მცენარეს, შენეე მიმიღე, და ოდეს მოეკედე შენ
 მომცე ბინა-

1867 წ. სექტემბრის 11.

ქ. ტფილის.

საქართველოს მდგომარეობა, მაშინ, როდესაც გიორგი აღ-
 ეიდა ტახტზედა. — გიორგისაგან პეტერბურღში ელჩის გაგზავნა
 სათხოვრით, რომ დამტკიცებინათ მეფეთა. — იმპერატორი
 პაელეს რესკრიპტი, რომელიც მისცა გიორგისა. — კაკალენსკის
 დანიშვნა საქართველოს მეფესთან რუსეთის მინისტრათ.

როდესაც გიორგი გაშეფდა საქართველო გაუწყობარ იყო,
 ასე, რომ არც ჯარი ჰყენდა, რომ მტრის შიში არა ჰქო-
 ნოდა და არც შინაგანი მმართველობა ჰქონდა დადგენილი.
 მტრისაგან აკლებული იყო საქართველო, ხალხს დიდი ხარ-
 ჯი ელა და ყოველგან სიღარიბე და სიგლახავე იყო.

ტფილისში აღზრებული მტრისაგან და დანგრეულში. —
 ორი ქუჩის მეტი აღარ იყო, სადაც შესაძლო იყო, რომ
 ან ცხენიანსა და ან ურეშს გაეელო თავისუფლათა და იმ
 ქუჩებშიაც აქეთა და იქით დანგრეულ-დაქცეული სახლები
 იყო.

მთელს ქალაქში ერთათ-ერთი სახლი იყო გადარჩენილი,
 რომელიც მტერს არ დაენგრია, თავადთ ბებუთოებისა და რო-
 ცა მეფე გიორგი მობძანდა ტფილისში დასადგომათ, იმ სა-
 ხლში იდგა, ორს წერილს ოთახში თავის გარდაცვალებამ-

დისინ. ეს უთქვამს განსვენებულს ღენერალს თავად
დაეითს იოხებისძეს ბებუთოვს და კავალენსკისაც, 2
დეკემბრის 1799 წ. მიუწერია კნორინლისათვის.

მეფე ირაკლის დიდი სახლობა ჰყვანდა და სახელწიფოს
ემემოსაყვარო, რომ იმათ შესანახათ არა ჰყოფნიდა, თა-
ვიდ-პნაურებს თავიანთს საკუთარს მამულებს ართმევდა და
თავის შეილებს აძლევდა რომ იმისის შემოსავლით ეცხოვე-
რათ. ამასთან სუმეტესი ნაწილიც საქართველოსი შემოთვე
მისცა და ისინი რასაც უნდოდათ იმას სჩადიოდნენ თავის-
უფლათა. და როცა კი მტერი შემოადგა საქართველოსა და
მეფემ თავისს შეილებს მოსთხოვა შემწეობა ჯარითა ანუ ფუ-
ლითა, ისინი წინააღმდეგნი შეეკმნენ თავიანთ მამასა და იმისი
ბრძანება დასთხოვნა არც აღასრულეს და არც ყური უდგეს
ირაკლის აეთამყოფობისა და მოხუცების მიზეზით ღარი-
დედოფალი იყო განმგე სახელმწიფოსი და იმისის შემწე-
ობითა და ცდილობით ბატონის-შეილები და ნათესავეები
იყენენ გალაღებული და ირაკლისაც ვერათფერი ვერ გადაეხ-
დევინებინა იმათთვის. ცხადს იხილეთ იტემ პაძეს იბო
ნა მას დღეს აქეთ, რომ 1783 წ. რუსეთთან საქართვე-
ლომ ტრანტატადსდგა, შემწეობა და საფარველი სთხოვა
რუსეთსა, მეფემაცა და სხვათაც მოხელე პირთა იმისის იმე-
დით, რომ რუსეთი უთუოთ დიდს შემწეობას მისცემდა სა-
ქართველოსა, ასეთ რიგათ მიეშენენ და თავი დაანებეს ყე-
ლაფერსა, რომ ყოველივე თავიანთი სიმხნევე დაპყრავს და
რომ შეიტყობდნენ ყიზილბაში, ან ილექი საქართველოსად

დაცემას აპირებსო მეტის მეტად ეწინოდათ და იქამდისინ მიიყენეს საქმე, რომ აფარიის ხანშა ხარჯი დააღო საქართველოს, წელიწადში ხუთ-ასი თუმანი, და ეთომ მეფე საჩქრად უგზავნიდა ხოლმე.

ირაკლის ეთომ ეგონა, ამ ფულს რომ მისცემდა, თავის სახელმწიფოს გადაარჩენდა აფარელების და ლეკების შემოსევიდამ, მაგრამ ამითი ისინი ეერ მოიმორა და თავის ხალხს ხარჯი მოუმატა მამინ, როდესაც უამისოთაც ხარჯით შეწუხებულები იყენენ მეფის სახლობის შენახვით და ამან უარესი დამართა, მეტადრე უფრო ეს იყო, რომ მეტრი ხალხს ხშირად იკლებდა და მოსაქმე ანუ მუშაობა ცოცხადებოდა.

მებატონეები მოეალენი იყენენ, რომ მეფისათვის შეჭირვებაში შემწეობა მიეცათ და ისინიც თავინთს ყმებს თითქმის ატყავებდნენ, ასე რომ გლეხებს მეტი გზა რომ აღარა ჰქონდათ ცხოვრებისა თავიანთის მებატონების შეწუხებისგან, სხუა ახლო სახელმწიფოებში მიზბოდნენ. ბატონის შეილები, რძლები, ქალები და ნათესაეები ყველანი ბარათებს აძლევდნენ ყველას ეისაც უნდოდათ იმაზედ, რომ იმ ბარათს ეისაც მისცემდნენ ან ეაჭრისა, ან გლეხის სახელობაზედ, რაც მოეწონებოდა წაართმედა იმ გლეხსა ანუ ეაჭრსა.

მეფე ირაკლის, იმედნი ჯარი საქართველოში ეერ მოგროვებინა, რომ მეტრისათვის პასუხი გაეცა, ხუთი-ათასი დამათი-ათასამდისინ ჯარის კაცს ქირობდა ლეკებში. იმის მაგიერათ, რომ იმ ლეკებს თავიანთი სამსახური აღესრულებინათ, ისინი ტფილისში უწესოდ იტყეოდნენ. გარდა ამისა გაჩევე-

ოდნენ, გზებს კარგათ ისწავლიდნენ და მერე თითქმის აშკარათ მოჰყვანდათ თავიანთი მეზობლები, ხალხს აკლებინებდნენ და ყოველს წელიდას ორასი ანუ სამასი ტყვე მიჰყვანდათ, თუმცა ირაკლი იცოდა ეს ამბები, მაგრამ ვერა ექმნარა შიშისაგან, რომ უარესი არა მოსლოდარა.

შემდეგში ალა-მაჰმედ ხანცმოვიდა და საქართველო აიკლო, 1798 წ. ჭირი გაჩნდა ტფილისში და სხუა ადგილებშიაც საქართველოში და ამით დაბოლოვეს ყოველივე კეთილ დღეობა საქართველოსი. განჯაში შიმშილობა იყო და ჭირიც ჩქილამ გაჩნდა საქართველოში.

გიორგი, თუმცა ხალხმაც და თავისმა ნათესავეებმაც მეფეთ დასვეს, მაგრამ უმეტესს მწუხარებაში იყო, სწუხდა მტრისგან აკლებულის სახემწიფოსთვის და ხალხისთვის, მეტადრე, რომ შინაურებიც არ ასვენებდნენ საცოდავს ხალხსა.

თქვენ შერთონ კარგათ მოგეხსენებათ — მისწერა გიორგი მეფემ 11 ოქტომბერს 1798 წ. რუსეთის კანცლერს — როგორი მომიჯნავენიცა გეყვანან და რასახით ისინი ჩვენზედ ძლიერნი არიან. ცალის მხრით ჩუტნმა მეზობლებმა სპარსელებმა ამ წარსულს წლებში ასეთ რიგათ დაგეფანტეს, რომ საცოდაენი გალარებებულნი ხალხნი და თითონ ჩუტნ ერთი ერთმანეთს ვეღარ ეპოულობთ; მერეს მხრით ოსმალებმა მოგვისიეს ლეკები და იმათ აკლეს ჩუტნი სოფლები, წაიყვანეს ჩემა ნათესაერი თავადი ციცისშელი ტყვეთ და ეხლაც ახალციხეშია ჰყავთ და კიდევ მესამის მხრით ლეკები არ გვა-

სვენებენ და წამ და წუშ ბოროტებას გვიშვებთან. მართლად საცოდავს მდგომარეობაში იყო საქართველო. ისინი, რომელნიც მტერს გაექცნენ და დაიმაღლნენ, როცა დაბრუნდნენ თავიანთს ბინებზედ აღარათფერი დახვდათ და დასტიროდნენ თავიანთს მოსახლობებსა და აკლებულს სოფლებსა. ამათი მდგომარეობა თითქმის, რომ უკეთესი აღარ იყო იმათზედ, რომლებიც მტერმა ტყვეთ წაასხა. თუმცა ხალხმა მაშინვე ხენა-თესვა დაიწყო, მაგრამ ასეთ რიგათ იყო გადამწვარი მტრისგან არაშეკ თუ მენობაები, თითონ მინდვრებიც, რომ რიგიანი აღარა ფერი მოვიდა, ძლიერს თავიანთი სამყოფი მოსავეალი მოუფიქრათ და გასყიდვას ან კი ეინ იფიქრებდა.

კარგს მდგომარეობაში და კარგათ გამართული რომ ყოფილიყო რასაქერველია, საქართველოს მოსაველიან მამულში დიდს მოსაველის მოყენა შეიძლებოდა, მაგრამ მაშინდელს გაუმართავს და კარეულ სახელმწიფოში იმოდენი ვერ მოჰყენდათ, რომ ჯარის ფასი მაინც ყოფილიყო, გლებებს დიდ ძალი ხარჯი ედოთ ცალკე მეფისგან და მებატონეებიგან კიდევ, ცალკე გლებმა ეს იცოდა, რომ რაც უნდა დიდი მოსავეალი მოყენა, იმას არაეინ შეარჩენდა, უნდა ემუშაენა, ბოლოს კალაქში ჩაეტანა გასასყიდათ და მაშინ ან თავისი მებატონე და ან ერთ-ერთი მეფის შვილი წაართმედა, თითონეც ცარიელი უნდა გაბრუნებულდყო. ამ გეარმა უნაყოფო ჯაფამუ საქართველოს ხალხი სიზარმაცეს შიარჩია, ასე რომ გლახათ სიარულს რჩეულობდნენ, მინამ

იმას, რომ ემუშავენათ და იმათი ნამუშაყარი სულ ერთიან სხუას წაეღო ხოლმე. იმისთანა ტაციობამ, ხშირად ლეკის მოსელამ, იმათმა აკლებამ, მოსაელის დაწვამ და ტყვეთ ხალხის წაყენამ თითქმის, რომ ხალხს სრულებით ხელი ააღებინა მუშაობაზედ და მამულის კეთებაზედ.

საქართველო მტრისგან იყო აკლებული და შინაურები უმეტესათ იკლებდნენ.

საქართველოში ყოველი თანამდებობა ჩამომავლობით აქუსთ — სწორს ლაზარევი თავის მოხსენებაში — კაცის ღირსებასკი ყურს არ ადევნებენ, ამის გამო მრავალნი უღარსნი არიან მოხელენი; განმგებლობა ქალაქების და სოფლების მოურავებს და ნაცულებს აქუსთ ჩაბარებული, ეს პირნი თავიანთის ხელ ქვემოთთჳს არას ზრუნენ და იმას კდილობენ, რომ მალე შეიძინონ სიმდიდრე, იმატომ, რომ არავის იმედი არა აქუსთ დღხან დაჰყონ თავიანთთა თანამდებობაში და ჩაბარებულს ადვილში. სულ ყოველიეფერი არის და მოკადებული მეფის ბრათებზედ, რომელნიც არსად ჩასწერენ ხოლმე და იმის მიხეზით დღეს ერთს უბოძებენ რასმე ადგილს ანუ მამულოს და ხვალ მეორესა. ყოველი სამართალი პირათ აქუსთ და როგორც შევამცნიე უმეტესი ნაწილი მიხედვით და პატრის ცემით არის, ანუ შემძლეველთ ეძლევათ სამართალი, შეუძლეველი და უპატრონო ყოველთჳს შეუბრალეველი და გაცარცული არის. ტანსაცმელს და სხუას ამ გეარს საქონელს. აგრეთვე საკმელ-სასმელს ეკრებს ართმევენ ბრათებით უფულოთ, რომელსაც

აძლევენ ნეფის შვილები, ქალები და რძლები და აგრეთვე
ყოველნი მოხელენი. ჯამაგირი არაეის არა აქუს და ყველანი
სცხოვრებენ თავიანთის თანამდებობით ანუ ჩაბარებულის
მამულით. იმისათვის ეპყარი, მოქალაქე და გლეხი, ერთის სი-
ტყეით ყველანი ღიდს შეწუხებაში არიან. იმისათვის იტყვიან
ეს რომ ყოველიფერი უწესობა მოესბო და წესა დაედ-
გინა საქირო იყო, რომ მეფეს ჰქონოდა ძალი და ხასიათი
მეუბრეარი და თავისის ნების აღმასრულებელი ყოფილი
ყო; მაგრამ გიორგი მეფეს თვსება და ავთმყოფობა სახე-
ლმწიფოსთვის მანებელი იყო და უეჭველი იყო, რომ სა-
მეფო დაიშლებოდა. მეტის-მეტი ანჩხლი იყო და სამასთან
ჰქონდა ძალა ტბილი გული და მოჩილა ხასიათი. ის
არა ჰქონდა, რომ თავისი სიტყვა ანუ ნება აღმასრულებინა,
როგორც შეჰფეროდა იმას ღირსების კაცს. ავთმყოფობ-
და, იშეითათ გამოვიდოდა თავისის ოთახიდან და ხალხში
ხომ თითქმის არას დროს არ გამოვიდოდა და არც ეჩე-
ნებოდა.

ყმაწვილ კაცობაშივე მიეჩეია მომეტებულს ჰმას და ამან
დაასწულა და მერე ბოლოც მოულო გიორგი მე-
ფეს.

ბატონისშვილს გიორგის — სწერს მომსწრე მისი არტემ
არარატსკი — მოართევს დაღის სინით ფლაეი, მოზდილის
ბატონით, რომელიც იყო გაკეთებული მასალით, დაკეფლის
ხორციით და სხუ და სხუა სანელეებელით. იჯდა ძარს და-
ფენილს საფენზედ მოკეცილი და ასეთის სისქისა იყო, რომ

მზგაკსი მე იმისი ჯერ არ მენახა. თუმცა ეახშმათაც იმოღე-
ნივე მოართევს, მაგრამ იცოტაეა და კმაყოფილი არ იყო
იმ საქმლისა.

მომსწრენი და მნახეღნი ამბობენ, რომ გიორგიმ მე-
ფობაშიცვი არ მოიშალა ბეერი ჭამა. (*)

მეფეს გიორგის წელზედ სარტყელში გრძელი ქისით
ფული ჰქონდა გაკეთებული და როდისაც სადილი ანუ ეა-
ხშიამი მოეწონებოდა, შემდეგ შათეის მზარეულს დაიბარე-
ბდა და ქისილამ აბახს ამოიღებდა და აჩუქებდა.

მომეტებული საქმლის ჭამისგან მეფეს ქმენა დასჩემდა,
შემდეგში წყალმანყი დაემართა და ამ სნეულებისგან შხირად,
საშინელი ავთამყოფი გახდებოდა ხოლმე. ტფლისში რომ
ნასწაველი ჰქეიმები არ იყენენ, იმის მიზნით მეფეს ფრანგის
პატრები და შინაური ჰქეიმები სწამლობდნენ.

ნათქვამი იყო ნათქვამთა მიხედვით ფილოლოგიის დასაძინი და
-დამც კრის იყო ფილოლოგიის და ძალიან ძალიან მიხვლით ნათქვამი

(*) ვკონებ, რომ ეს ზემო აღწერილი მეფის გიორგის მომსტე-
ბული საქმლის ჭამა მართალი არ უნდა იყოს ამიტომ, რომ მრავა-
ლთ ისეთ შირთაგან გაძიგონია გიორგის მეფის თვისება, რომელ-
ნიც სძირათ ხლებიან და იმისი თვისება სწოდნიათ, ასე იტყოდნენ
მეფეს უყვარდა, რომ ეს საქმელი სუფრასზედ ბეერი მიერთებოდა,
მაგრამ თათონ ბეერს არ მიერთებდა, თავისის კერძილამ უთავაზებ-
და თავის სუფრასზედ მსხდომთ შირთა და ზრეთვე გაუგზავნიდა
აქეთ-იქით ვისაც სწყალობდა ანუ ვინც ღარიბი ეგულებოდა და ებ-
რავლებოდა. მთარგნისელი.

ნათქვამი იყო ნათქვამთა მიხედვით ფილოლოგიის დასაძინი და
-დამც კრის იყო ფილოლოგიის და ძალიან ძალიან მიხვლით ნათქვამი

რადგან მეფე სულ შინ იჯდა და კარში ვერ გამოდიოდა, იმის მიზნით სახელმწიფოს განმგებლობა თავის ნათესაეებს და დაახლოებულთ პირთ ჩააბარა. იმათ იცოდნენ გიორგი მეფის სუსტი ხასიათი და დაუდევნელობა; ძალიან იამათ ეს მიზნობილება მეფისა და თავიანთს საკუთარს სარგებლობას დაუწყეს დევნა; რაც სურდათ იმას აღასრულებდნენ და მეფეს არასფერს არ ატყობინებდნენ, რაც იმათი სასარგებლო არ იყო.

ხალხს სხუა და სხუა რიგი ხარჯები დაადეს და მეფის სახელით ჰკრეფდნენ და მეფემ კი არაფერი იცოდა იმათი ბოროტ მოქმედობა.

შემდეგში სრულებით ხელი აიღო მეფემ თავის სახელმწიფოს საქმეებიდამ. აგვისტოს თვეში 1800 წ. მეფემ გიორგიმ კნორჩინგს მისწერა წიგნი, რომელიც მიატყობინა, რომ საქართველოში იმას აღარაფერი მნიშვნელობა აღარა ჰქონდა. ყოველივე გამგებლობა ჩუპნი სახელმწიფოსი მიუანდევთ მინისტრს (კოვალენსკის) და ჩენს მვილს ივანე, ეს წიგნები იმათ გაშინჯეს და რაც იმათი ეწერა იმის პასუხს გაცნობებს მინისტრი. გიორგი საჭიროდ აღარცკი ხცდაედა რომ წიგნი რამ წაეკითხა.

ცარცვა და მეტის-მეტე უწყსოება დაიწყეს სახელმწიფოს მმართველმა ასეთ რუგათ, რომ წრეს გარეთ გაეიდნენ. ქეშიკებმა და ლეკის ჯარმა გიორგი მეფისგან დაბარებულითა, დაიწყეს თავისუფლად ცარცვა და ტაციობა არა მტოუ სოფლებში, ქალაქშიცკი, ერთხელ ქუჩაში, დახედნენ

ანჩისხატის დეკანოზს სოლომან ალექსიშვილს, მოხდეს ქუდი
და გინება დაუწყეს.

დეკანოზი მივიდა მეფე გიორგისთან და ყვედრება დაუ-
წყო, რომ საქრისტიანო ქალაქში ლეკი შემოგისევიათ, ხალ-
ხს და ეკლესიის მოსამსახურეს მაჰმედიანთ გვალანძლინე-
ფო.

მეფემ მაშინვე დაიბარა იმ ლეკის ჯარის უფროსი ბე-
ლადები, ბელადები ოთხმოცის კაცით იახლნენ მეფეს. ჯერ
ჯაერობა და ლანძღვა დაუწყო მეფემ იმათ და შემდეგ-
ში ასეთნაირათ გაანჩლდა მეფე ლაპარაკში, რომ თავის
აეთმყოფობას აღარ მიხედა, წამოხტა გაჯაერებული ქვემა-
გებიდამ, წააელო ხელი მსხვილს ჯოხსა და მისდგა სულ
უფროსს ბელადს, იმ ჯოხით თავპირი დაამტერია. ამ ლეკებმა,
რომ დაინახეს მეფის გიორგის ამ გვარი ჯაერობა და უფ-
როსი ბელადის ცემა, სულერთიან იმოდენი ხალხნი შემინ-
დნენ და კარში გამოცუენდნენ. გიორგი კარხედაც გამოჰყვა
კეტით და მერე ის ლეკის ჯარი სულ ერთიან აიყარნენ და
ავლაბრის გარეთ გაეიდნენ და კრამდენსამე ხანს ისინი ქა-
ლაქში ევლარ შემოიდნენ.

ამ გვარს ჯაერობას მეფე მალე დაივიწყებდა ხოლმე და
შემდეგში ისევ უწესოება, ისევ თავის მოკმედებას დაიწყე-
ბდა ხოლმე.

მარიამ დედოფალი თვის მეუღლეს გიორგი მეფეს მეტად
უყვარდა და პატივის მცემელი იყო. დედოფლის მამა თა-
ვადი ციციის შვილი საკერეელი ხარბი და ანგარი კაცი იყო,

ის დედოფალს აჩვენებდა და იმისის სიტყვით დედოფალი
ძალიან აწუხებდა ხალხს სხუა და სხუა რიგის ხარჯით და
ბეგარით.

მეფე გიორგი თუმცა ძალიან კეთილი გულისა იყო და ხა-
ლხისთვის კეთილი სურდა, მაგრამ ის თავის ქვეშევრდომთ
არ უყვარდათ.

ბატონისშვილი დაეთ და მემკვიდრე მეფისა არას საქმეში
არ ერეოდა, და იმას ზრუნავდა რომ ბევრი ქონება შეეძი-
ნებინა თავისთვის. სომხის ქალი ჰყვანდა ცოლად და იმის-
გამო თავადის შვილებს არ უყვარდათ, თუმცა რამდენიმე პი-
რნი პატრის მცემელნიც ჰყვანდნენ, მაგრამ ისინიც
იმ ჰაზრით სცემდნენ პატრის, რომ ერთმანეთს იმ შემ-
დეგ თავის მამისა გამეფდებოდა, მაშინ იმათი მოწყალე იქმ-
ნებოდა.

ივანე ბატონისშვილი სხვებზედ ყველაზედ გონიერი და
საქმიანი ვაჟი იყო და მეფე გიორგიც იმას უმეტესად ენ-
დობოდა სახელმწიფოს საქმეებში, მაგრამ ივანე თითონ თავს
აშორებდა. ყოველი ბატონის შვილი, თავისს საქუ-
თარს შეძინებას ზრუნავდა და არასამეფოს წარმატებასა.
ბატონის შვილები წაეიდ-წამოეიდნენ თავ-თავიანთს სოფლე-
ბში ანუ საუფლისწულოებში და იქ იმას ცდილობდნენ,
რომ რაც შესაძლო ყოფილიყო თავისი მამული გაეერცე-
ლებინათ, ასე რომ თუ საჭიროებას მოეთხოვნა სხვის
მამულიც მიეთვისებინათ და შეიწროებას არას დასდევ-
დნენ.

ბაგრატი და თეიმურაზ ბატონისშვილები თუმცა სრული მწლოეანები იყვნენ, მაგრამ შესაფერად თავიანთის მწლოეანების არ იყვნენ გონიერნი, ასე სწერს ლაზარევი თავის რაკორტში, უნტროსი ბატონისშვილი მიხეილ, თერთმეტისწლის იყო შაშინ, თუმცა უსწავლელად იყო დარჩენილი, მაგრამ მუდამ ჯარის გამართეას ცდილობდა. შეჰყარა ერთს როტამდისინ მეთოფურები თავისის ხნის ბიჭები, თითონ მიდიოდა, რუსის ჯარის თამაშობას უყურებდა და მერე იმ სახით სწურთენიდა.

მეფე გიორგი ხედავდა თავის უძლურებას და გრძნობდა რომ ის მარტოკა უშემწეოდ ეერას მოიქმედებდა თავისის ხალხის სასარგებლოს.

ყველანი იმათ ფეკრობდნენ, რომ საქართველოსთვის 'საქირო იყო, მალე მოშველებიყვენ გარეშე რომელიმე სახემწიფო და შემწეობა მიეცა უსასყიდლოთ, თავის მცზობლებში და მომიჯნებში გიორგი მეფე ვერავის ხედავდა ისეთ, რომელიც საქართველოს მოშველებოდა და შემწეობა ეძლია. ერთი რუსეთი იყო, რომელიც შეეძლო, როგორც ერთის სარწმუნოებისას და უანგაროს მიეცა საქართველოსთვის შემწეობა, რომელიც იყო უბედურებაში მტრის და თავისის მებატონეთ პართაკლებისგან. ამისთვის იგი გიორგიმ მიმართა რუსეთს თავისის სათხოვრით ამ საქმეზედ.

თავადმა გარსევან ჰავზაეძემ რუსეთის გზა იცოდა, იმიტომ, რომ მრავალჯერ იყო იქ გაგზავნილი მეფისგან სათხოვნელათ და ამ შემთხვევაშიაც გიორგი მეფემ ისივე გაგზავ

ენა იმპერატორ პავლესთან ვლჩათ ანუ უპოლნომოჩენნი მინისტრად, ესე იგი; მეფის სრულის რწმუნებით მინდობილს საქმეზედ, თან გაატანა იმპერატორთან წიგნი დაწერილი 30 ივნისს 1797 წ. რომელიც მოახსენა თავისი გამეფება და სთხოვა მიეცა მფარველობა იმისთვის და იმისის შვილის და შემყიდრის დაეთისთვის.

საქართველოს მეფემ სიტყვა მრავალი იხმარა იმისთვის, რომ იპერატორს პავლეს გული და გონება მოექცია თავისკენ. მისწერა, რომ ისევ სიყრმითერ მსურდა რუსეთის იმპერატორის უწმიდესთ ფეხთა ქვეშევრდომად, მაგრამ აქამდისინ მრავალი მიზეზები მარკოლებდო. ახლა გიცქერით ჩემს ხელმწიფეთ, ჩემს მეუფეთ და ვიმედოვნებ, რომ ჩემს გაპრობილთ ხელთ პირს არ მიაქცევთ იქით.

გიორგი მეფემ სთხოვა, რომ არ მოეკლათ არც იმისთვის და არც იმისის შვილის დაეთისთვის, რომელიც რუსის სამსახურში იყო, ის მოწყალება, რომელიც დაჰპირდნენ იმის მამას ირაკლის, შემდეგ სომელიც მიიღო რჯულიერი მემკვიდრეობა.

თუ რომ გიორგი კიდევ დაპროლეზულიყო და საქმე არ გარდევსეიტა საბოლოოთ, საქმე უფრო ცუდათ მოუვიდოდა იმის ქვეშევრდომთ და მტერი არ მოასვენებდა.

მეფეს ის სურდა, რომ გადაწყვეტილი პასუხი მიეღო იმპერატორის პავლესაგან, რუსეთი მიიღებდა თუ არა საქართველოს შემწეობას და მფარველობას და თუ არ მისცემდა შემწეობას, გიორგი აპირებდა თავადი კავკაზის

რუსეთილამ დაბარებას და სხუა სახელმწიფოსთან მიმართებას.

„თუნდ რომ თქუტსნგან ნიშნები არ მოუვიდეს ხელმწიფეს-მისწერა ევთიშე მონაზონმა (ბერმა) რუსეთში თაეაღს ქავქაეაძეს-მეფე მაინცი იცხებს მირონს.

გიორგი მეფის სათხოვრებზედ რუსეთის მმართველობას ჯერ პასუხი არ მიეცა, როდისაც პეტერბუდში მიუვიდათ ამბავი, რომ სპარსელები მგზავსად 1795 წ. საქართველოზედ კიდევ დაცემას აპირებენო, უენისში შაჰის ელჩი მოვიდა ტფილისში და ფორმანი მოუტანა მეფეს. მეფეს ჯერ ელჩი არ ენახა და როგორც შეიტყო იმისი გამოგზავნა, მამინეე რუსეთის მმართველობას შეატყობინა ეს ამბავი. ღავით ბატონის-შეიღმა სთხოვა თაეაღს ქავქაეაძეს, რომ საქართველოსთვის შემწეობა მიეცა მტრის მუგერებისა და ფიქრობდა, რომ თუ ეს შემწეობა არ მიეცემოდა სპარსელები ან კიდევ ააოხრებდნენ საქართველოს და ან ქართველები დამორჩილდებოდნენ იმათს მბრძანებელთ. მეფემ გიორგიმ კი დააპირა, რომ ელჩს თითონ მოლაპარაკებოყო, შაჰისთან თაენის სიმამრი თაეადი ციცი-შეილი გაეგზავნა ახალის სათხოვრით, იმაზედ, რომ საუკუნო ფიცი დაედება და მეფისთვის 5000 კაცი რუსის ჯარი მიეცათ ხუთის წლის ვადით და შეზღვეში, როდისაც მეფე გაძლიერდებოდა, მაშინ 500 კაცზედ მეტი აღარ ჰყოლოდა საქართველოში, ისიც იმის ვს, რომ დაენახათ სხუათ რუსეთის მფარველობა საქართველოზედ.

სპარსეთის ამ გვარმა მუქარამ დიდი სარგებლობა მისცა საქართველოს. როგორც რომ შეიტყეს სპარსეთის ამ გუბარნი განძახება, მაშინვე პეტერბურლის კაბინეთი დაემურა იმას, რომ საქართველოს მეფისთვის კატელორიული პასუხი მიეცათ იმის თხოვნებზედ და შეატყობინეს, რომ საქართველო რუსეთმა თავის საფარველს ქვეშ მიიღო.

იმპერატორმა პაულემ რესკრიპციით 23 აგვისტოს 1789 წ. მოულოცა გიორგის ტახტზედ აღსელა და დაჰპირდა რომ რაკი თხოვნას გამომიგზავნიო შენს მეფობაზედ დამტკიცებისასაო, მაშინვე მინისტრს გამოგზავნიო და მეფის ნიშნებსაც გამოეატანო, იმელი მაქესო, რომ მეფობის მემკვიდრეობით მიღებასთან, რუსეთის ერთგულობასაც მიიღეფო, იმ სახით, როგორც განსვენებული ირაკლი იყოფო. დუნერალ-ლეიტენანტს ღრაფს მარკოკს, რომელიც იყო ნაჩალნიკი კავკასკი დივიზიისა, მოუყიდა ზრდანება ჩეგონებისა გიორგი მეფისთვის რომ ერთგულობას უჩვენებდეს რუსეთს და სპარსეთს არ დაუახლოვდებოდა, იმ გვართ მოექცეოდა იმას რუსეთის სახელმწიფო და მფარველობაც იმაზედ ჩქნებოდა დამოკიდებული.

გიორგი მეფეს თავის პირველს არხებზედ და სათხოვრებზედ, რომ მოუყიდა მასუხი, მაშინ სუბე 1 არხა გაგზავნა, რომელიც მართლთა თაყაღმა ქაეჭაფაქემ იმპერატორს პაულეს და მასთან მოახსენა ასე: ნიშნულსა მიწისა აღნიშნულსა და დიდებულთა იმპერატორთა მფარველო და შემწევე ქართლისა და კახეთის სახელმწიფოთა და მფლობელო სხუათა

მრავალთაგან, მეორე გულ-ქვეშევრდომი თქუტსნის იმპერატორების დადებულების, ღირსი შევიქმენ ბედნიერების ჩემის ხელმწიფისგან გიორგი ირაკლის ძასგან და იმის ქვეშევრდომთ ხალხთაგან, რომ იმითს მაგიერად დავემხო თქუტსნის იმპერატორების დადებულების უწმინდესთ ფერხთ, ჩემის მოვალეობით ვებდავ გთხოვოთ, რომ ის ჰყოთ ბედნიერი დამტკიცებით იმ სახელმწიფოზედ, როგორც რჯულიერი მემკვიდრე, უბოძათ ნიძნება ხელმწიფის და მოწყალე იყოთ მისი და ყოველთა მისთა იქვეშევრდომთა. ეს არხები, რომლებსაც მოვართმევთ, ღირსი ჰყოთ თქუტსნის უმაღლესის ხელმწიფურის განხილვით.

საქართველოს მეფემ სთხოვა დაემტკიცებინათ სამეფო ტახტზედ და ისეთი შემწეობა მიეცათ, რომ იმისთვის სხუა სახელმწიფოს შემწეობა საქირო აღარ ყოფილიყო, რომ იმისი შეილი დაეით დაემტკიცებინათ იმის მემკვიდრეთ, „და პირველად იმედოვანი მყაეით დაპირებით, რომ მემკვიდრეთა ჩემთა საქართველოს მეფობა საუკუნოდ ჰქონდესთ შეურყეველი, სხუას არავის შეეძლოს შეხება ჩემის მინაგანის მმართველობაში და არც აზნაურთ და სხუათ ქვეშევრდომთ ჩემთა შეხნენ ჩემს უნებურად და არცა რა საქმე ჰქონდესთ მათთან.“ (არზა მეფისა 11 ოკტომბერს 1798 წ.) ეს იყო უპირველესი თხოვნა მეფას არზაში გამოცხადებულთ. დამტკიცება და თანხმობა არზის სრულებით ამტკიცებდა საბოლოოდ გიორგის მეფობას და იმის ჩამომავალთ მემკვიდრეთ. გიორგი მეფისთვის საჭირო არ იყო მარტო იმისი დამტკიცება მეფეთ

იმას სურდა, რომ სახელმწიფო დამტკიცებინათ იმის ჩამო-
მაელობისთვის. ირაკლი მეფის ანდერძი ხალხმა ყველამ არ იც-
ოდნენ. საგანო მემკვიდრეობის მიღებისა, რომელსაც ყოველ
ცელილი წესის წინააღმდეგით და მოხდენილი მეფის სახ-
ლობაში იმათს დაახლოებულთ პირთთანა, საიდუმლოთ იყო,
მხოლოდ ცოცხოდნენმა თეადიშვილებმა იცოდნენ ეს ამბავი. საქ-
მითაც სჩანს, რომ მეცელა მეფეობისა თუშუც სკადეს
კიდევ, მაგრამ თანხმანი არ შეიქმნენ ხალხს; ასე რომ რო-
დესაც უნდოდათ დარჩას დედოფლად დარჩენა და ცლფ-
სიებში პირველად იმისი მოხსენება და მერე მეფის იმახედ
თანხმობა არაიენ გამოაცხადა და ყველა ჩეულება ირჩიეს, იმ
საქმეში, ახალზედ; გიორგი ამასაც ხედამდა, რომ რუსეთის
იმპერატორისგან დამტკიცება იმისა ჭეუთ და დაეთის მემ-
კვიდრეთ, ხალხს დაანახებდა მართლმსაჯულებას რუსეთი-
სას, რომ მეფობა ჯერ იმას ეკუთნოდა და შემდეგში იმის
ჩამომავალთ, რადგან, რომ შემწყობა და იმედი არა ჰქონდა
გიორგის თავისის სახლობის და ნათესაობისა ამ საქმეზედ,
ცხადი არის, რომ ასე მეტის-მეტად ზიორგი იმიტომ ცდი-
ლობდა რუსეთისგან დამტკიცებას, იმიტომ, რომ შემდეგში
ირაკლის ანდერძს ძალი და კმნიშენელობა აღარ ექნებოდა
მეფეობის მიღებაზედ...

მეფის გიორგის წინაპარნიც რუსეთის სახელმწიფოს ერთ-
გულნი იყენენ, მაგრამ ის ერთგულობის გადაჭარბებას აპირე-
ბდა რუსეთისას, სთხოვანება მიეცათ, რომ უსაკიროეს სა-
ქმეზედ მოხსენებაები კავკასიის ლინიის ნაჩაღნიკისთვის კი არ

ეგზანა, პირ და პირ რუსეთის მმართველობისთვის მოეხსენებინა
 ნები ხალხმე თავისის ელჩის ხელით, რომელიც პეტერ-
 ბურღი იყო, იმას მიერთებინა ხალხმე, იმიტომ, რადგან
 ირაკლის იმეურამ მოხსენებებით საქმე ძალიან უფრო ინდობო-
 და. მალე შემწვობაც იმიტომ იყო მიიღო და ახლ მაჰმედ-
 ხანმა იმეურამ საქართველოზე აიკლო ეს იყო მიზეზი, რომ სა-
 ქმე გვიანდებოდა ხალხმე. *ლუკს ნოტ, მამაპ ცალინ*
 რომ მიმა აღარ ჰქონდა იმისთანის შემთხვევისა, რომ
 გორც ალა-მაჰმედ-ხანის დაცემისა, *პიგორგიმ სთროვა* სამი
 ათასი კაცი რუსის სალდატი თავისის იზალიც და იყო ელის
 შემწვობით. *ბნულოვმ ლუკს ეთ ლეძკალინგ მიქლის ანომბოს*
პიი, როდესაც საქართველოში *პიგორგი* მეფემ მისწერა იმპე-
 რატორს პავლეს — უძლეველი რუსეთის ჯარნი იყენენ, მამინ
 ბოროტნი ხალხნი სხუა და სხუა გვარის მოგონებით წინა-
 მღმედგობას აჩენდენ იმას და ჩუშნის ჯარის უფროსებში
 ამისთვის გთხოვთ, რომ ეინც ჯარის უფროსათ დანიშნოთ, იმას არა
 ვისთან საქმე არა ჰქონდეს, გარდა ჩემისა, ანუ ესაც მე მივანდო-
 თურ რომ იმეზობლებმა *კრამ* წინააღმდეგობა დაიწყონ
 საქართველოზედ, ნაბძანები ჰქონდეს *კავკაზის დევიზიის* ჯართ
 უფროსს, როგორც რომ შეეატყობინო, მაშინვე შეიდი ათასი
 ჯარის კაცი მოაშველოს საქართველოს, ასე რომ მამინებინ
 დართვა აღარა სთხოვოს რუსეთის მმართველობას.

ჯერ გორგი მეფის არზებზედ პასუხი არ მიეცა რუსე-
 თის მმართველობას, იმსაგანზედ, რომ დაემტკიცებინათ ეს
 შეფეთა, რომ საქართველოს ელჩმა მიიღო საქართველოდამ

წერილი იმაზედ, რომ ცდილიყო პაეღე იმპერატორს მალე დაებოლოებინა საქმეები.

„ქარგათ მოგესენებათ ქართული ანდაზა — მისწერა მ თე-
ბერვალს 1799 წ. დავით ბატონის შვილმა თაყადას ქაქუა-
ვაძეს რუსეთში — დრო დროთი, თორემ ქამი ნიადგ იწირვის.
ჩუპნს სახელმწიფოს არ მოუხდება, რომ საქმეები ბაასით
წარმოებდეს.“

მართალიც არის, რომ საქართველოსთვის საქმე არ იყო
მარტო ბაასი, მისთვის საჭირო იყო საქმით შემწეობა, რომ
მტერი, რომელიც მხირად შემოესეოდა ხოლმე და იკლებდა,
ის მოემოარებინათ,

ოსმალთა შემოესეოდა და ხალხს აწუხებდა. ახალციხის
ფაშა ლეკებით ქარსლს იკლებდა და ლეკები კიდევ ცალკე
გამოიცილიდნენ ოსმალის სახელმწიფოდამ, შემოცივიდებოდნენ
ხოლმე საქათველოში, სოფლებს იკლებდნენ და ხალხი ტყვეთ
მიჰყვანდათ და რომ ხედამდნენ რომ დამწლელი არაეინა
ჰყვანდათ მხირ მხირად იკლებდნენ.

თუმცა რუსეთის მმართველობამ მისწერა კიდევ კონსტან-
ტინოპოლში თავის ცლქს ტამარეს, რომ იმას ეთხოვნა
ოსმ.ლის სახელმწიფოსთვის დაემალათ ახალციხის ფაშისთვის,
რომ იმას თავისი საბრძნელის ხალხი და აგრეთვე მიმაეალი
იქ ლეკები საქართველოში არ მოსულიყენენ დასაცემათ და
ასაკლებათ ხოლმე, მგრამ ახალციხის ფაშას ოსმ.ლის სახე-
ლმწიფოსი არ ემჩინა და არც ამ საგანზედ ოსმ.ლის ბრ-
ძნება აღსრულა და ისეე თავისის ანგარების შესამატებლად

გვზავნიდა ხალხსა და საქართველოს აკლებნიებდა. ენკენისთემი 1798 წ. შემოვიდნენ კიდე საქართველოში და თავადი ციცისშვილი ტყვეთ წაიყვანეს, რომლის თავის დასახსნელათაც სამასს თუმანსა თხოულაბდნენ.

გიორგი მეფემ კიდე სთხოვა რუსეთს მემწეობა, რომ ახალციხის ფაშას აღარ გაებედნა საქართველოს ხალხის შეწუხება და თუ თითონ შეემაგრებინა ის ფაშა და თავისი ხალხი ამისის კლკბისგან დაესხნა, მაშინ ეს რუსეთის მმართველობას საწყენად არ მიეღო.

ამდენს ბრეულობასთან ახალი შიშის ხმა მოესმათ, ვითომ სპარსნი აპირებდნენ მოსელას საქართველოს და ერევნის საზღვრების შუა. ამ აღვილს ჯარების შეყრა სხუთას არასა გვანდა, როგორც საქართველოზედ საომრად მოსელას. დაეიბ ბატონის-შვილმა სთხოვა თავადს ჭაქვაეძეს, რამ სასარგებლოდ რჩევა მიეცა და იმგვარს შემთხვევას ასცდნოდნენ, როგორც შემთხვია ალა-მანმედ-ხანმა. დამიჯერე -- მისწერა რუსეთში ბატონის-შვილმა შიშებერეაღის 1796 წ. ჭაქვაეძეს — თუ რომ რუსეთის ძლიერი ჯარი, რომელს შეუძლიან წინააღმდეგობა მისი, მალე არ მოვიდა საქართველოში, მაშინ საეჭო არის, რომ ამისი სურვილი არ ასრულდეს.

ეს იყო გიორგი მეფის მიზეზი, რომ თავად ჭაქვაეძეს აშურებდა იმაზედ, რომ ცდილიყო რომელს საქმეზედ იყო გავზავნილი რუსეთში, მალე აღესრულდებინა. ამ საქართველოს ელჩის ისიც ჰქონდა დაბარებული, რომ რუსეთის ჯარი, რომელიც საქართველოში გამოეგზავნათ, იმა-

ში არ გამოეყოლებინათ ქართველები, რომელიც რუსის სა-
მსახუროში იყვნენ, მეფეს ნება ჰქონდა, რომ რუსის ჯარი
გამოეყენებინა ხოლმე მტრისთვის, რომელიც საქართველოს
დასცემოდა ხოლმე და იმითი მტერი შეეჩინებინა; დავით ბა-
ტონისშვილისთვის მიეცათ წმინდის ალექსანდრე ნევესკია ორ-
დენი, მზგავსად იმის, როგორც თითონ გიორგის ჰქონდა
ბატონის-შვილობაში; უნკროსის შვილისთვის იოანესთვის მი-
ეცათ ორდენი ანნისა; დედოფლის მარიამისთვის გამოეგზავ-
ნათ წმინდის ნინოსი.

მეთა გიორგის და იმის ელჩის სათხოვრების პასუხად,
უბრძნეს ლენერალ-მაიორს კნიაზს ურაკოვს 23 თებერვალს
1798 წ. რომელიც იყო დანიშნული, სამსახურიდამ გამო-
რი ხულის ლენერალ-ლეიტენანტის კისელოვის მაგიერად,
კაკასკი დინიის კომანდური უნდა, მოეშუ დებინა ეგერის და-
ზარევის პოლკი საქართველოში წასაყვანათ. ამ პოლკს უნ-
და წაჰყოლოდა თან არტაღერია (მეთოფხანები) რომელიც
იმპერატრიცა ეკატერინასგან ნაბოძები ჰქონდა ირაკლი
მეფეს.

დადგენილის პირობის წერილით, რომელიც 1783 წ.
დასდეს ირაკლი მეფემ და რუსეთმა, რუსეთს უნდა ჰყო-
ლოდა საქართველოს მეფის კარზედ თავის უპოლნომოჩენი
მინისტრი ანუ რეზიდენტი, მაგრამ 1799 წ. ეს პირობა
არ აღსრულდა. როდესაც რომ საქართველომ და რუსეთმა შე-
მდეგში გააშხირეს მიწერ-მოწერა და მეფეს სთხოვდა რუსეთს,
რომ უთუოთ შემწეობა მიეცა და ის პირობის წერილი აღე-

სრულდებინა, მაშინ რუსეთმა საქიროდ სცნა რომ დაენიშნათ საქართველოს მეფესთან უპოლნომოჩენი მანისტრი, იმისათვის, რომ დაახლოებნათ ერთმანეთს მღვდმარეობა.

სტატსკის სოვეტნიკი კოვალენსკი რუსეთმა გამოგზავნა საქართველოს მეფისკარზედ უპოლნომოჩენით, რომ ყოველთვის ყოფილიყო ის განუყრელათ იმისთან, გამოატანეს ხემწიფის ნიშნები და ხელმწიფის სახლობისთვის ორდენები.

„მადლობით მაიღეთ — მოსწერა 18 აპრალს 1799 წ. იმპერატორმა პაულემ მეფეს გოჯრის არხეპოს პასუხათ-არხეთქენი, ტახტის მქაამე მუხლის ძალით, გამტკაცებთ თქუტსნაწ მიმღებელად მაგ სახელმწიფოსი და თქუტსს შვილს დაეთოს შემდეგ თქუტსსა აწ მიმღებელად მაგ სახემწიფოსი და თქუტსს შვილს დაეთოს შემდეგ მემკვიდრეთ.

რადგან რომ ის გვირგვინი, რომელიც საქართველოს მეფეებს ედგათ აღა-მაჰმედ-ხანმა რომ ტფალისი აიკლო, თან წაიღო, იმისთვის იმპერატორმა პაულემ კოვალენსკის გამოატანა ახალი გვირგვინი გოჯრის მეფისთვის და სხუა ინვესტიტურები ანუ ხელმწიფის ნიშნები: ბაირაღი, ხმალი, სკიპტრა მბრძანებლობისა, სამეფო ტახტი და მანტია ანუ სამეფო ქლომინდი კრცვინის ბეწვით (орпокою).

რუსეთის იმპერატორმა სთხოვა გოჯრის მეფეს, რომ მიეღო ეს ნიშნები, დაეფუკნა ერთგულობაზედ და გულისმოდგინებაზედ, რუსეთის იმპერიის, მისს უმაღლესს ძალზედ და მფარველობაზედ რუსეთის იმპერატორებისა. წმინდის ნინოს ჯვარის გამოგზავნისთვის პაულემ ბრძანა ეთხოვნათ ბა-

გრატ ბატონისშვილის მეუღლის შვილის შვილისთვის თავ-
ადის გიორგი ღრუბინსკისთვის, რომელსაც ესენა სა-
ხლში.

მთელის საქართველოს ხალხის სახელით, გაეხადე ამ ჩე-
მის არხით შეწუხებას თქუენის უგანათლებულესობისას, მისწე-
რა ქვეყაეაქემ კანცლერს. — როდესაც მე საქართველოდამ
მოვდიოდი, მაშინ მთელმა იქაურმა ხალხმა მომანდეს ყოე-
ლად უმორჩილესად მეთხოვნა მოწყალების მოღება და აღ-
სრულებამათის შემდეგის თხოვნისაწ. 312 ქრისტე შობის მემ-
დებ, ჟამსა მეფობისას მირიან-ხოსროიანისასა, წმინდა ნინომ
მოიტანა ჯვარი მაცხოვრისა ჩუენისა, რომლითაც მოაქცია
მთელი ჩუენი მხარე კერპთ მსახურებიდამ მართლმადიდებ-
ლობაზედ.

„ჯვარი იგი, როდისაც საქართველოდამ რუსეთს წამოვი-
და ნეტარხსენებული საქართველოს მეფე ვახტანგ, (1724წ.)
მაშინ ქართლის ყოელად სამღდელოს (არქიერს) რომანოვს
ფარულად საქართველოდამ წამოვლო და მიეცათ მისის დის-
თვის ანნა ეგოროვნასთვის ბაქარ-ბატონისშვილის მეუღლისთვის
და დღევანდლამდისინ არის იმათს სახლში, აქუს იმისს შვი-
ლის შვილს თავადს გიორგის, ამისათვის იქაური ხალხი ერთობ
უმორჩილესათ მეთხოვსთ, მაგ ჯვარის დაბურნებას საქარ-
თველოში, როგორც მაცხოვარის ჯვარი და მფარველი საქა-
რთველოს ხალხისა და რადგან სიმართლითაც იმათ ეყუთნ-
ისთ სამკვიდროდ... კანცლერმა მისწერა ბატონისშვილს დაებ-
რუნებინა ის ჯვარი; მაგრამ ბაგრატ თანახმა არ გახდა და

შეუთვალა, რომ მე ეს ჩემთა წინპართაგან სამკვიდროთ მო-
ცემული მაქვს და ვერ მივცემო.

ეს პასუხი რომ მიიღო თავადმა ჭაქვაყაძემ, ნება სთხოვა
რომ საქართველოში წამოსულიყო, რომ დასწრებიყო როდ-
ესაც მეფე ფიცს მაიღებდა რუსეთის ერთგულობაზედ დიდის
დიდებით რადგან უნდა მოეხდინა, როგორც იმეათი საქმე და
საკუნობში განსაკვირველი იყო, რადგან რომ მე რამდენიმე
წელიწადი არის გახლავართ ხელმწიფის კარზედ, რომ არა
ფერი საჭირო ამ შემთხვევაში არ დავედოთ აღუსრულებელი.

კავალენსკი რომ ტფილისში მოსულიყო, შემდეგ წეს-
ცერემონიისა და მეფემ, რომ რწმუნების წერილს *кредитова-*
нна грамота) მიართმევდა, ბატონისშვილებთან და ნათესავე-
ბთან უნდა მისულიყო და პირველათ კი თავისის მონენს
პირით უნდა შეეტყობინებინა, იმ სახით, როგორც მისცეს
იმას დარიგება 15 თებერვალს და 16 აპრილს 1799
წელსა.

იმას მოვალეობა დასდო რუსეთის მმართველობაზე, რომ
თვალყურით ედევნებინა დარია წაღდოფლის ჩრაკლი მეფის
მეუღლის მოქმედებისთვის, რომელიც შეეძლო, როგორც შე-
ტყობილი ჰქონდა რუსეთს, დაეწყო რამ წინააღმდეგობაები
შესაფერი ამ სახელმწიფოს მხრისა, და წინააღმდეგი რუსე-
თის მმართველობისა. მაგრამ მაინცკი კავალენსკის ნაბრძანე-
ბი ჰქონდა, რომ იმისთვისაც და იმის შეილებისათვისაც დი-
დრ შესაბამისი იშათის ღირსებისა და ჩამომავლობის პატივი
ჰქონდა.

კავალენსკის თვალ-ყური უნდა სკეროდა მეფის გიორგის მოქმედებაზედაც. ენციკობა იყო ან ოსმალის სახელმწიფოლამ, ან სპარსეთის ხანებილამ და ლეგების მფლობელობაში ბილამ მოსლოდა ეინმერამ საქმით, გიორგი მეფესთან, კიორ-ლენსკი უნდა ცდილობდა რომ შეეტყობა ამბავი. კიორ-ლამ მეფეს რჩევა იმასთან ჰქონდა იმ საგნებზედა და პასუხის მიცემაზედ.

რუსეთის მინისტრს მოვალეობა ჰქონდა: გაეფრცვლებინა მართლმადიდებ. იის ეკლესიის მსარწმუნოება, საქართველოს ხალხი განენათლიბინა და მოესპო მმართველობაში ბოროტება, გარყენილება და უმთავრობა და არეულობა, რომ გორც იყო შემოღებული სპარსეთს სახელმწიფოსი და სხვა ბრძანებლების მიხედვით, ჯარისა ფიცრების შემწეობით, რომ ლებიც რუსეთის ჯარს მოჰყებოდნენ, ცდილობდა რომ საქართველოში მუდმისი ჯარი შეედგენა ქართლისა, რომელითაც შესძლებიყო მტრის მოგვრება, როდისაც სპიროებას მოეთხოვნა, თუ რომ თავისუნება და მრავალ რიცხვი სპარსეთის ხროვა დასხმიყო; იმასთან თვალ-ყური ედევნებინა რომ რუსეთის ჯარი საქართველოში, კარგს მდგომარეობაში ყოფილიყო და აგრებოვე რუსებიც, რომელნიც საქართველოში სხვა და სხვა შემთვეებით იყვნენ, უნებუნებლად ყოფილიყვნენ.

კავალენსკის და იმის ამალის მოქმედება და ყოფა-ქცევა იმ გზარი უნდა ყოფილიყო, რომ საქართველოს ხალხისთვის ერწმუნებინათ სიყვარული და უწყალობლობა რუსეთის იმ-

პერატორისა იმათი.

კაეალენსკის რუსეთის მმართველობამ მისცა დარიგება და ჩააბარა საქართველოში წამოსაღებათ: რწმუნების წერილი იმპერატორის პავლესი ქართლის და კახეთის მეფის სახელობაზედ დაწერილი, 26 აპრილს 1799 წ. ნიშნები ხელმწიფს ინკენსტიტურისა, ხელმწიფის გვირგვინი ოქროსი და ცოტას თვლებით მოქედილი; სვიტრა, აგრეთვე ცოტას თვლებით, ხმალი ოქროსი მოსილი და ბეგრის თვლებით მოქედილი; პორფირი მეფისა, მუქი წითელის ხავერდისა, კრცვინის ბეწვით და კულებით და ზედ ღერბები ნაკერი: რუსეთის და საქარველოსი; თეთრი, მომცრო მხედართ დროშა, ორთავიანის არწივით და მუაგგულში რუსეთის ღერბით; მეფის დასაჯდომი ტახტი წითელის მუქის ხავერდისა, ოქრომკედის არშიით, პტყელის ოქრომკედის მოსაელით, დიდრონის ოქროს ფუნჯებით და მაგვარისცე სამის ბალიშებითა, მეფის დასაჯდომის ტახტის შუაზედ ღერბი საქართველოსი, მასთან და აქეთ იქით რუსეთის ღერბები; ამ საჯდომის აქეთ იქით ორი სტოლი, იმ გვართვე მორთულები, სტოლებს თითო ის ძვირთუასი ბალიში, რომელზედაც დააწყობდნენ ხელმწიფის ნიშნებს, ესე იგი: ერთზედ გვირგვინს და სვიტრას და მეორეზედ იმპერატორის ღრამატას და ხმალს; სამი ორდენი აღმასებით მოქედილი, ერთი წმინდის ანდრია პირველ წოდებულისა, მისის უმაღლესობისათჳს მეფის გიორგის ირაკლის ძისტჳს, მეორე მთავარმოწამის ეკატერინასი მისს დიდებულებას დედოფალს მარიამ გიორგის ასულს;

მესამე წმინდის ანნასი, პარცელის ღირსებისა შემყვილრე
ცესარეიჩს დაეითს, გარდა ამისა, ნიეტები მისის უ-
დიდებულესობის ნაბოძებნი. მისს უმაღლესობას დედოფალს
მარიამს გიორგის ასულს, ოქროს თაიგული ბრილიანტებით
მორთული და რუსული ძვირფასი ტანისამოსი, პტყლად შე-
მოვლებული ქრცხინის ბეწვით და კუდებით. მეფის შერლს
სათითოთ ძვირფასი ბეჭდები და მერვეს ოქროს საათი
მარგალიტით მორთული. ორთა მეფის ქალებს: გაიანეს-ოქ-
როს საათი ბრილიანტებით მორთული და ოქროს ძეწვეით
და თამარს-ბრილიანტის ბეჭედი. მოძღვარს მათის უმაღლე-
სობისას არხიმანდრიტს ეეთიმეს-ოქროს ჯვარი ბიროლებით,
ბრილიანტებით და ოქროს ძეწვეით. მეფის სიძეს თავადს
ბაგრატიონს-ოქროს ბურნუთის-კოლოფი ფინიკით დახატუ-
ლი და ბრილიანტის სახით; მეფის სიმამრს თავადს ციცის-
შვილს-ბეჭედი დიდის იაგუნდით და ბრილიანტ შემოხ-
ვეული.

რუსეთმა რომ დააპირა საქართველოში თავისის ჯარის გამოგ-
ზენა, ეს საგანი გამოჩნდა გასამინჯათ: როგორს მორჩილე-
ბაში და ბრძანების ქვეშ უნდა ყოფილიყო ის ჯარი საქარ-
თველოს მეფისა? გიორგის მეფეს თავისი ნებით და სურვი-
ლით ეხმარა ის ჯარები, ო უ ჯერ პირველად კოვალინსკი-
სათვს უნდა შეეტყობინებინა ხოლმე და იმასის თანხმობით
ეხმარა. თუ რომ გიორგის ნება ჰქონოდა იმ ჯარის მოხმარე-
ბისა თავისის სურვილით და ნებით, როგორ და რა სახით
უნდა ყოფილიყო ის ნების დართვა? და კიდევ ეინიცობა

იკბინებოდა, ტორსა იქნედა, ტლოკებსა ჰყრიდა, ირქინებოდა,
ერთისა სიტყვით, აწინ უზოგავს, რაც მისის ღონით შე-
იძლებოდა.

ამ გვარად ნუკრის უზრდელობანი, მიწუდნენ ცნობად-მდე
ქორბუდიანთა,
მათ შმეწნიერთა ტომის ერთგულთა, ვითვე ძლიერთა, სწორ
მხედანთა.

რქენაშიდ უფრო გამოცდილებთა, მაგრამ სარქენლად-მუნემ
გვიანთა.

სანამდის ნუკრსა არ განუცხადონ, ნუკრის ტლოკებსა ის
ჩლიქიანთა.

დასტურ ამისთვის შერბენ არჩიეს, დამარდვეელი ნუკრის
ზრდალობის.

თქუთა, თუ მოასპოს ვინც ამაყია და გამლანძველი ჩვენ-
შიდ კერძობის.

თავი ლომად უჩნს, სხუას წიხლსა ურტყავს, ღირსია ნუკრი
ექსორიობის,

მაგრამ პირველად შევატყობინოთ მიზეზი თუა თავის ბრკოლების.

....მ ე გ რ ე ლ ი.

მ ე გ რ უ ლ ი ა ლ ე - ლ ო რ ი ა .

დიდს ირემსა ირმის ნუკრი
უმდაბლესად ვუძღენი სალამს,
ბზეს შივართმევე, ქერს დაუყრი
ნეტა თვის ჯინმს რალათ შალამს?
საცნობია ხომ ყურებით,
ვინც ბძანდება, რა გვარია,
მაგრამ არ დავემდურებით

ყურთ-გრძელის შეგობარია. :
ირმის ნუკრსა ცილსა სწამებს,
ემუქრება ჩუმაღ კბენას,
მით შეგობარს ასიამებს,
მაგრამ ტყეილად ღალავს ენას.
ჩემოვს ქორბუღიანობას,
ყურები რქად მიუღია,
ამტყიცებს კუღიანობას,
უქმად პირი დაუღია.
ქეშმარიტების მტერია,
სჩანს ყურთ-გრძელის არს ამყოლი,
დაღით შუბლზედ აქერია,
სხეილ ასოთი დიდი ნალი.

...მ ე გ რ ე ლ ი .

15 იანვარს 1868 წ.

ტფილისს

სიმართლის ნამტერევი კემმარტება.

„ნუ დაჰკარგავე ძეელსა გზსა,

ნურცა ძეელსა მეგობარსა.“

მომილოცავს მკითხველო ახალი წელიწადი. ღმერთმა მრავალს ახალ წელიწადს მიგაგებოს, მშვიდობით, ბედნიერებით, - მაგრამ რა არის ბედნიერება, ბედნიერება ის კი არ არის, რომ ენატრულობდე თქუქნთვს, თუნდა ჩემის ქეციანის თავისათვის, კარგ ჰამას და სმას; კარგათ ჩაცმა და დახურვას; ბევრს ფულებს, რომ მე და შენ მკითხველო მამაპაპურ ქაროველურ ჩვეულებით გაეფანტოთ ტყვილ უბრალოთ, უსარგებლოთ, ღუთის და კაცის საწყენათ, - მე იმ ბედნიერებას ვისურვი, რომ ვიყენეთ ერთმანერთთან, სიყუარულით, თანხმობით, ძმობით. სადაც ერთობა, სიყუარული და თანხმობა არის, იქ სიმდიდრეც შეიწევს, - რომ არ გვინდოდეს, ძალათ მოგვადევბა კარზედ. მაგრამ სად არის ეს ბედი, ვინ შეგვასწრებს იმ ნეტარების დროებას, როდესაც დავტკებოდეთ და ენეტარებდეთ ერთმანერთის სიყუარულით. მართლად და, სანატრელია ეს უძვირფასესი ხალხის საუნჯე. ჩვენგან ძრიელ

შორს მირბის. არ გვეყარება ახლო, არ ვეცი, რა მიზნით
თითქოს დღე და დღე ხალხი ნათლდება, — თუ ნათლება,
მაშ ეს რა ანბანია ჩუპნ თავს. — ბევრი ვიცით მე და მენ მკი-
თხველო, კაცი, რომელიც თავის თავს განათლებულს უწო-
დებს, და საზოგადო კეთილ საქმეში არა ვითარ მონაწილეობას
არ მიიღებს? ბევრი, ძრიელ ბევრი ვიცით, რომ დღეს ჩუპ-
ნთან არის, დღეს თითქოს ძმობას გვიწვეს, და ხვალ თუ
პატარა მოემატა რამე, ზედაც აღარ შემოგვხვდება. გზავდ
რომ შეგხვდეს, თავის დაკერასაც აღარ გაღირსებს; სად არის
აქ განათლება? როდესაც ძვთანის, ის მენი და ჩემი თანა მოძმე
ქართველი, რომელიც ჩემობს განათლებას, თუ შეხვდა დრო
და შემთხვევა ჩაგვანთქობს ერთის შემობურებით, რომ შეეძ-
ლოს რამე; და თუ ამ შე და შენის ჩანთქობით, იმას მიემატა
რამე, მაშინ მე გარწმუნებ დასაქლავადაც არ დაგეინდობს.
მე, ჩემო მკითხველო! მე, საწყალი მორჩილი და მოსამსახუ-
რე შენი, ისეთი სწეული ვატი ვარ, რომ გული სისხლით
მძევსება ბოლმე, და ეს სისხლი რომ წაშოვანთხო, მგონია
რომ შავს ნახშირზედ, უმეტეს შავად გჩვენოს; — მკლავები
ჩემს მკლავებში ნიკრისის ქარია გაჩენილი, — ეს ისეთი სენი
არის, რომ ნურა ქრისტიანს ნუ გაუჩნდეს, ეს სენი არის
მიზნით, რომ ვერასა გივწერ რიგიანს. ბატონო და, რას
დავწერ? დავიწყობ თუ არა წერას ჩვენს ნაყოფიერება-
ზედ, მაშინვე გამოიღვებს ისე, რომ პეტე გზა არ არის
ელი უნდა ავილო წერისაგან. — ჩუპნში, ყოფილა ძველათ
ჩვეულება და ეხლაც იციან სოფლებში, ქალაქშიაც ბოგი

ერთა, რომ ახალ წლის დღეს, გათენებისას ტაბლა გამო-
აქეთ, ზედ ტკბილეული აწყვია, ხატი, სამთლები წმინდა
ანთია, — ოჯახში, რომელიც თავი კაცია, ოჯახულობას მი-
ულოცავს და ყველას თაფლით დააბერებს: ესე ტკბილად
ღამიბერდია. ყველანი ერთობ, ახლანდელი ხალხნი ამ ჩვეუ-
ლებას ტუტუტურს ჩვეულებას უწოდებენ. თვთან მე და
მენცა მკითხველო, მაგრამ, რომ კარგათ დაუფიქრდეთ, ეს
ჩვეულება, დიდი გონიერული და ჰკვიანური ჩვეულებაა. ჩე-
ნი მამაპაპანი, როგორც საქმით გამოდის, ჩვენზედ უფრო
ბევრით გამოცდილები ყოფილან. — აბა ჩემო მკითხველო,
ეს ჩვეულებულიება ცხადათ არ ამტკიცებს იმათ გულმხურ-
ვალედ სურვილს ერთობაზედ, სიტკბოებით ცხოვრებაზედ და
სიყვარულზედ? და რა არის ეს ჩვეულება? განა რისთვის
არის ძველათგან შემოტანილი ჩვენში? ზოგნი მიაწერენ ამ ჩვე-
ულებას ამაოთ მორწმუნებას, — ეითომც, რომ არ გაეტანა
ტაბლა, ანუ გაეტანა ცუდის ფეხის და ცუდის ბედის კაცს,
უეჭველად ის წელიწადი იმ ოჯახში სრულებით უბედურათ
გაივლიდა, ანუ დაზიანდებოდნენ სიკვდილით, ან სიღარიბით
და სხვითა რითამე. არა, საყვარელო მკითხველო, თუ შორს
დამნახეი ხარ, ცხადათ შეიტყობ, რომ ეს არის ჰკვიანის
კაცისაგან მოგონებული ხალხისათვის, რომ სიტკბოებით
განეტარებინათ ერთმანეთთან ახალი წელწადი. ანუ დაკარ-
გავ ძველსა გზასა, ნურცა ძველსა მეგობარსაო. მაშ მენცა
ამ მიზეზით და არა ამაოთ მორწმუნების მიდევნით, მო-
ვიგონებრა ძველს ჩვეულებას, ტაბლა ხელში, ყოვლის სიტ-

კბოებით საესეთი; მოგეგებები და გეტყვი, ღმერთმა ინებოს
 ასე ტყილათ განატარო ახალი წელიწადი და არა მხოლოდ
 ახალი, მრავალი და მრავალი წლები, რომელიც მოგველის
 წინ. ღმერთმა ინებოს ჩამოვარდეს ჩვენში სიყვარული სიტყ-
 ბოებითი, ერთობა და თანხმობა. ამ პირველს იანერის ნომე-
 რში ამაზედ მეტს თავს ვეღარ შეგაწყენ მკითხველო, რომ
 არა თქვა, ეინიცობა არის, წამომტდეს რამე ჩვენის თავის
 ჩირქებზედ ლაპარაკი, დაგვეყვებებო, და შემდგომში კი, ესე
 იგი მეორეს ნომრისათვის, უნდა კი უსათუოთ მოვილაპარა-
 კნეთ ჩვენის საზოგადო ნაკულუღეანების მიხეზზედ. ხაკანი
 ბეერი გვაქუს სალაპარაკო, უფრო ამ წელიწადს, რომ ახალი
 რეფორმების შემოტანა იწყობა ჩუბნში; ჩუბნთვსაც სათაკლო
 უნდა იყოს, რომ ჩვენი ზნეობაც არ დაფაყნოთ ახლის
 რეფორმების კვალზედ—მეორედ ნახვამდინ.

გაზეთის „კავკასის“ გამოცემის მოგონილობა
 პროგრამმა 1868 წელს.

ამ წლითგან გაზეთი „კავკასი“ გამოვა სრულებით სსუა
 გეარად. აქამდინ გამოდიოდა კვირაში ორჯელ, დღეის შემდეგ
 გამოვა საბჯერ, დიდი თაბახი (ბრეტევის ევლომოსტების სიფ-
 რით). სახაინო დამატება (კავკასის ვესტნიკი) იქნება საკუ-
 თარს ნაწილში დაბეჭდილი, თუთანე იმავე „კავკასის“ თაბა-
 ხზედ. ყოველს სამს თვეში ერთხელ ხელის მომწერნი მიიღებენ
 თითო წიგნს, საყურად შეკრულს, რომელიც შეადგეს სამს და
 მეტსაც დიდი ტანის თაბახს, რომელსაცა ვრკეშევა „საკუთარი
 დამატება კავკასიზედ“; ამ წიგნებში დაბეჭდილი იქნებიან მკვი-
 დრი სალიტერატურო თხზულებები იმ გეარნი, რომელთაც

დაბეჭედა გზეთში არ შეიძლება თავისის სიერცისა გამო;
 ოთხჯერ გამოვა ეს წიგნი მრთელის წლის განმავლობაში
 და შეადგენენ ოთხნი ერთს ტომს, ორასზედ მეტს გვერდსა.
 რა შევეკარით კონტრაქტით კავკასს ნამესტნიკის უმაღლეს
 მმართველობას ოთხის წლით, ჩუპნ მოვიხმარებთ ყოველს ლო-
 ნის-ძიებას ავამალოთლირება ჩუპნდარწმუნებულს გაზეთის და
 ვეცდებით მესქნათ თავის დანამულებს ღირსი. ბეჭედის უფლებას
 და ჩვენს მოვალეობას აღვასრულებთ პატიოსნებით.
 კავკასი და კავკასის იქთი მხარე სისწრაფით მიღის წარმატე-
 ბაში. მოქალაქეობა შეეალს იმ ადგილებში, რომელ არ არის ჯე-
 რეთ ღიდი ხანი, იმყოფებოდა თათქმის პირველ ქვეყნის მექმნის
 ხალხთ მდგომარეობაში, იმ მთებში; რომლისთვის დახმული იყო
 ყოველი განათლება, გვეხმის რუსული ენა, დაიდგინების გამგე-
 ბლობის წესი; მოჰყვაროდა საუკუნოდ ომიანობა, აღარ უშლის
 კეთილ იმედს, მშვიდობიანს შემოტანას კავკასის მხარეზედ
 ახალის წესებრსა. ამ მხარის გუბერნიები და უქსდები, თან
 და თან შეიმატებენ მოქალაქურს და კეთილზნობითს მამარ-
 თულებას, აქედანა სჩანს მოვალეობა გაზეთისა, თუ როგორ
 დაწერილებით უნდა აცნობებდეს მკითხველს ყოველთ საგანთ,
 რომელნიც ღირსნი არიან ყურადღებისა. ეს მოვალეობა ჩუპნ
 უნდა აღვასრულოთ მთურყველად, სადამდისაცკი მოგვივმს-
 ნებას ადგილობრივი გარემოება, მანდო მიხეტ ითიუ ცაქტან
 ამას გარდა მოვალედ იერაცხთ ჩუპნი გაზეთი დავაყნოთ
 გუშაგათ ამ მხარეს. კავკასი, უნდა დაიცავდეს კავკასმა,
 ყოველის სიცრუისა და გადაკეთებისაგან, რომელიცა იბეჭდება
 უცხო ქვეყნის წიგნებში და გაზეთებში, აგრეთვე ზოგჯერ
 ჩუპნ სამწუხაროდ თვონ რუსეთშიაც — ავტორთაგან, კარგათ
 ვერ უცნიათ ჩუპნი მხარე და თუ უცნიათ რამე ისიც

ცუღას მხრივ. ჩუპნი ოცის წლოს განმავლობაში კავკასიში ცხოვრება, ვეძლევს შეძლებას, დავადგინოთ ქვეყანა და ვაყენეთ რუსეთისათვა მოანზენი, სარწმუნო ცნობაებშია კავკასიის მხარეზე.

კავკასიში დაიბეჭდებიან შემდგომი სტატიები:

1. ოფიციალური ცნობა. ამ ნაწილში დაიბეჭდებიან უმალესნი ბრძანებანი სამხატურში, წარმატება მოსამხატვრე პირთა; განწესება ჩანონიკებისა და ჯილდოები პირველის ოთხის კლასის ჩანონიკებისა მრთელს იმპერიაში; ბრძანებები მის იმპერატორებისთვის უმალესობისა კავკასიის ნამესტნიკისა; მთავრობის განჯარგულება და განცხედებები კავკასიის ნამესტნიკის უმთავრესის განმგებლობისა.

2. ტფალისის საქალაქო ხრონიკა: ცნობა, თუ რამე მოხედა ქალაქში შესანიშნავი, საზოგადო ცხოვრებაზე, თუ თეატრის წარმოდგენაებზე და საზოგადოდ სტატიები საერო და სასულიერო მიმართულების შესახებ.

3. შინაგანი ცნობა: აქ დაიბეჭდება კავკასიის კორრესპონდენცია სხუა და სხუა აქაურის ქალაქების, უფლებების და სოფლებითგან.

4. ცნობაები სპარსეთიდან, აზიის ოსმალეთიდან და კოსტანტინეპოლითგან. გამოკრება გაზეთებითგან, რომელნიც გამოდიან ოსმალეთში და სპარსეთში, ოსმალურს, სომხურს და ფრაცუზულ ენებზედ ცნობაები, რომელთაც მივიღებთ მოკლეს გზით კავკასიის კორრესპონდენტებისაგან თაერიზიდანან ისპაითგან, ყარსითგან, არზერუმით, ტრაპიზონით, ბათუმით და კოსტანტინეპოლითგან.

5. პოლიტაკური ცნობა ევროპიიდან და მრთელს ქვეყნითგან.

„ცისკრის“ დაბარება შეიძლება ამ სახით:

ტფილისში, ადგილობრივ გაუგზავნელად 6 მან. დამატებით,
7 მან.

სხვა ქვეყნებში გაუგზავნელათ დაუმატებლივ 7 მან. და
მატებით, 8 მან.

რედაქცია იმყოფება კუკიას, საყუთარს კერესელიძის სახ
ლებში, ქ. ტფილისში.

ვისაც ჟურნალი დააკლდეს და თავის დროზედ არ მერ
თოს, უზოჩილესად ითხოვს რედაქცია მაშინვე აცნობ
ამ აღრესით:

„ცისკრის“ რედაქციაში ტფილისს.